

פסטיבל הקהל תש"ע
מה כתוב בהלכה, ומה בשריעה: האם אזרחים הם מטרה?

נתונים מתוך סקר הצלב האדום לגבי עמדות ישראלים כלפי אמנות ג'נבה והמשפט ההומניטרי הבינ"ל

כדי להחליש את האויב, האם על לוחמים:	
סה"כ	
14.5%	לתקוף את הלוחמים והאזרחים של הצד היריב
56.1%	לתקוף את הלוחמים של הצד היריב ולהימנע <u>ככל הניתן</u> מתקיפת אזרחים
24.5%	לתקוף את הלוחמים של הצד היריב ולהימנע <u>בכל מחיר</u> תקיפת אזרחים
5.0%	לא יודע

מרבית הציבור (כ- 56%) סבור כי בזמן לחימה, על הלוחמים לתקוף את הלוחמים של הצד היריב ולהימנע ככל הניתן מתקיפת אזרחים... בהשוואה לממצאי סקר דומה שנערך בישראל לפני עשר שנים¹, שיעור המשיבים הסבורים שעל לוחמים להתקיף את לוחמי **ואת אזרחי** האויב יותר מהוכפל, מ-7% ל-14.5%.

מה אומר על כך המשפט ההומניטרי הבינלאומי:
על לוחמים להבחין בכל עת בין אזרחים לבין לוחמים, ובין אובייקטים אזרחיים לבין מטרות צבאיות. אין לכוון התקפות על אזרחים ואובייקטים אזרחיים. בבחירת אמצעי ההתקפה ושיטותיה, על לוחמים לנקוט בכל אמצעי הזהירות בני הביצוע במטרה להימנע, ובכל מקרה למזער, מאובדן נלווה של חיי אזרחים, פגיעתם הנלווית וגרימת נזק נלווה לאובייקטים אזרחיים.

מתוך 'ספר הכוזרי':

אמר החבר : רואה אני כי אתה מגנה אותנו על דלותנו ועל רוע מצבנו- האיך טובי אנשי הדתות מתפארים בכמו אלה? ... אף אנו יחסנו אל האלוה במצבנו היום קרוב יותר מאשר אלו היתה לנו גדולה בעולם הזה.

אמר הכוזרי : כך היה אמנם הדבר, אלו היתה ענותכם דבר אשר בחרתם בו, אבל היא אינה כי אם דבר שבהכרח, וכאשר תשיג ידכם תהרגו אף אתם בשונאיכם..

אמר החבר : מצאת מקום כאבי מלך הכוזרים! וכו'.

(רבי יהודה הלוי, מאה 11-12 - ספר הכוזרי, מאמר ראשון, סעיפים ק"ג-קטו)

¹ ראה סקר "אנשים מדברים על מלחמה" דו"ח עבור ישראל, השטחים הכבושים ושטחי האוטונומיה:
[http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/Greenberg_reports/\\$File/israel.pdf](http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/Greenberg_reports/$File/israel.pdf)

דברים כ', פרשת כי תצא:

י כִּי-תִקְרַב אֶל-עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ, קִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם. יא וְהָיָה אִם-שָׁלוֹם תַּעֲנֶה וּפְתַחָהּ לָךְ: וְהָיָה כָּל-הָעָם הַנִּמְצָא-בָּהּ יִהְיוּ לְךָ לְמַס וְעַבְדוּךָ. יב וְאִם-לֹא תִשְׁלַח עִמָּךְ וְעִשְׂתָּהּ עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצָרְתָּ עָלֶיהָ. יג וּנְתַנָּה ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְהִפִּיתָ אֶת-כָּל-זְכוּרָהּ לְפִי-חָרֵב. יד רַק הַנְּשִׂים וְהַטַּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל לְאִשְׁרֵי יִהְיֶה בְּעִיר כָּל-שְׂלָלָהּ תֵּב ז לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת-שְׂלָלָהּ אַ יְבִיֵךְ אֲשֶׁר נָתַן ה' אֱלֹהֶיךָ לָךְ. טו כֹּן תַּעֲשֶׂה לְכָל-הָעָרִים הָרַחֵק מִמָּךְ מֵאֵד אֲשֶׁר לֹא-מַעְרִי הַגּוֹיִם-הָאֵלֶּה הֵנָּה. טז רַק מַעְרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נִחֵלָה לֹא תַחֲזִיקָה כָּל-נַשְׂמָה. יז כִּי-הִחַרְתָּ תַחֲרִימָם הַחַתִּי וְהָאֱמֹרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי כְּאֲשֶׁר צִוִּיתָ, ה' אֱלֹהֶיךָ. יח לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא-יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כָּכָל לְתוֹעֵב תָּם אֲשֶׁר עָשׂוּ לְאֱלֹהֵיהֶם וְחָטְאתֶם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. {ס}

רמב"ם, הלכות מלכים פרק ו':

ואם לא השלימו או שהשלימו ולא קבלו שבע מצות, עושין עמהם מלחמה, והורגין כל הזכרים הגדולים, ובוזזין כל ממונם וטפם, ואין הורגין אשה ולא קטן.

דברים כג: י כִּי-תִצָּא מִחֲנֵה, עַל-אֵי יְבִיֵךְ: וְנִשְׂמַרְתָּ--מִפִּי ל, דְּבַר רַע.

ופירוש הרמב"ן:

"והידוע במנהגי המחנות היוצאות למלחמה כי יאכלו כל תועבה, יגזלו ויחמסו ולא יתבוששו אפילו בניאוף וכל נבלה. הישר בבני אדם בטבעו יתלבש אכזריות וחמה כצאת מחנה על אויבו... ועל כן הזהיר בו הכתוב "ונשמרת מכל דבר רע".

א ויסעו כל-עדת בני-ישראל ממדבר-סיו, למסעיהם--על-פי יהוה; ויחנו, ברפידיים, ואין מים, לשתת העם. ב וירב העם, עם-משה, ויאמר, תנו-לנו מים ונשתה; ויאמר להם, משה, מה-תריבון עמדי, מה-תנסון את-יהוה. ג ויצמא שם העם למים, וילן העם על-משה; ויאמר, למה זה העליתנו ממצרים, להמית אתי ואת-בני ואת-מקנאי, בצמא. ד ויצעק משה אל-יהוה לאמר, מה אעשה לעם הזה; עוד מעט, וסקלני. ה ויאמר יהוה אל-משה, עבר לפני העם, וקח אתך, מדקני ישראל; ומטה, אשר הכית בו את-היא ר--קח בידך, והלכת. ו הנני עמד לפניך שם על-הצור, בחורב, והכית בצור ויצאו ממנו מים, ושתה העם; ויעש כן משה, לעיני זקני ישראל. ז ויקרא שם המקום, מסה ומריבה: על-ריב בני ישראל, ועל נסתם את-יהוה לאמר, היש יהוה בקרבנו, אם-אין. {פ}

ח ויבא, עמלק; וילחם עם-ישראל, ברפידים. ט ויאמר משה אל-יהושע בחר-לנו אנשים, וצא הלחם בעמלק; מקר, אנכי נצב על-ראש הגבעה, ומטה האלהים, בידים. י ויעש יהושע, כאשר אמר-לו משה--להלחם, בעמלק; ומשה אהל וחרור, על-ראש הגבעה. יא והיה, כאשר ירם משה ידו--וגבר ישראל; וכאשר יניח ידו, וגבר עמלק. יב וידי משה כבדים, ויקחו-אבן ושימו תחתיו וישב עליה; ואהל וחרור תמכו בידיו, מזה אטד ומזה אטד, ויהי ידיו אמונה, עד-בא השמש. יג ויחלש יהושע את-עמלק ואת-עמו, לפי-חרב. {פ}

יד ויאמר יהוה אל-משה, כתב זאת זכרון בספר, ושים, באזני יהושע: כי-מחה אמתה את-זכר עמלק, מתחת השמים. טו ויבן משה, מזבח; ויקרא שמו, יהוה נסי. טז ויאמר, כן-יד על-כסיה, מלחמה ליהוה, בעמלק--מדור, דר. {פ}

”הלאומיות בה” הידיעה מבוססת על יסוד ההשקפה החומרנית בתבל שרואה בכל רק את ’כל דאלים גבר’, ולמי שיש הכוח לו הצדק והיחוס, [...] ועל כן כל עיקרה של לאומיות זו נשען על התקיפות החומריות, על היד החזקה ו’אגרוף הברזל’. לאומיות זו יונקת את יניקתה בראש וראשון לא מה’צלם אלוקים’ שבאדם, אך מהשטן המשחית שנמצא בקרבנו, זאת אומרת מהשנאה שבו לכל מי שאיננו בן גזעו, או לכל מי שאיננו אזרח הארץ”.

(הרב עמיאל, היסודות האידיאולוגיים של המזרחי, ע’ יח-יט)

מתוך שו"ת וירטואלי :

<http://www.moreshet.co.il/web/shut/shut2.asp?id=111183>

לכבוד מורנו ורבנו שלום וברכה!
האם למבצע/מלחמה עופרת יצוקה יש דין של מלחמת מצווה?
ומהם גדריה ההלכתיים של מלחמת מצווה?
בתודה ובברכה

התשובה:

מאת: הרב רצון ערוסי

מלחמת מצווה לכל דבר ועיקר.
להציל עם ישראל ממיצר.

נתונים מתוך סקר הצלב האדום לגבי עמדות ישראלים כלפי אמנות ג'נבה והמשפט ההומניטרי הבינ"ל

אקריא לך מספר אמצעים בהם לוחמים משתמשים כדי להחליש את לוחמי האויב. אנא אמור לי לגבי כל אחד מהם, האם לפי דעתך הוא לגיטימי ומותר בזמן לחימה או שאינו לגיטימי ואסור גם בזמן לחימה?

	מניעת תקיפת בני משפחה שהופרדו בעקבות מלחמה או סכסוך	מניעת מים, מזון וטיפול רפואי מהאוכלוסייה האזרחית	תקיפת אזורים מאוכלסים, למרות שידוע שנשים וילדים ייהרגו, כדי למנוע סיכון של לוחמים	תקיפת האויב באזורים מאוכלסים, למרות שידוע מראש שנשים וילדים ייהרגו, כדי למנוע סיכון אזרחים מצדנו	תקיפת מוסדות רפואיים, דתיים או חינוכיים
לגיטימי ומותר	29.8%	13.6%	29.9%	33.3%	13.7%
לא לגיטימי אך לפעמים אין ברירה	36.3%	30.0%	49.3%	50.0%	44.8%
לא לגיטימי ואסור	28.1%	52.6%	14.7%	12.0%	36.3%
לא יודע	5.8%	3.8%	6.2%	4.6%	5.1%
סה"כ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
N	500	500	500	500	500

שמות פרק לד

א ויאמר יהוה אל-משה, פסל-לך שני-לחת אבנים כראשנים; וכתבתי, על-הלחת, את-הדברים, אשר היו על-הלחת הראשנים אשר שברת. ב והיה נכון, לבקר; ועלית בבקר אל-הר סיני, ונצבת לי שם על-ראש ההר. ג ואיש לא-יעלה עמך, וגם-איש אל-ירא בכל-ההר; גם-הצאן והבקר אל-ירעו, אל-מול ההר ההוא. ד ויפסל שני-לחת אבנים כראשנים, וישכם משה בבקר ויעל אל-הר סיני, כאשר צוה יהוה, אתו; ויקח בידו, שני לחת אבנים. ה וירד יהוה בענן, ויתיצב עמו שם; ויקרא בשם, יהוה. ו ויעבר יהוה על-פניו, ויקרא, יהוה יהוה, אל רחום וחנון--ארך אפים, ורב-חסד ואמת. ז נצר חסד לאלפים, נשא עון ופשע וחטאה; ונקה, לא ינקה--פקד עון אבות על-בנים ועל-בני בנים, על-שלשים ועל-רבעים. ח וימהר, משה; ויקד ארצה, וישתחו. ט ויאמר אם-נא מצאתי חן בעיניך, אדני, ילך-נא אדני, בקרבנו: כי עם-קשה-ערף הוא, וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו. י ויאמר, הנה אנכי כרת ברית, נגד כל-עמך אעשה נפלאות, אשר לא-נבראו בכל-הארץ ובכל-הגוים; וראה כל-העם אשר-אתה בקרבך את-מעשה יהוה, כי-נורא הוא, אשר אני, עשה עמך. יא שמר-לך--את אשר אנכי, מצוך היום; הנני גרש מפניך, את-האמרי והכנעני, והחתי והפרזי, והחוי והיבוסים. יב השמר לך, פן-תכרת ברית ליושב הארץ, אשר אתה, בא עליה: פן-יהיה למוקש, בקרבך. יג כי את-מזבחתם תתצון, ואת-מצבתם תשברון; ואת-אשריו, תכרתון. יד כי לא תשתחוה, לאל אחר: כי יהוה קנא שמו, אל קנא הוא. טו פן-תכרת ברית, ליושב הארץ; וזנו אחרי אלהיהם, וזבחו לאלהיהם, וקרא לך, ואכלת מזבחו. טז ולקחת מבנתיו, לבניך; וזנו בנתיו, אחרי אלהיהן, והזנו את-בניך, אחרי אלהיהן. יז אלהי מסכה, לא תעשה-לך. יח את-חג המצות, תשמר--שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך, למועד חדש האביב: כי בחדש האביב, יצאת ממצרים. יט כל-פטר רחם, לי; וכל-מקנך תזכר, פטר שור ושה. כ ופטר חמור תפדה בשה, ואם-לא תפדה וערפתו; כל בכור בניך תפדה, ולא-יראו פני ריקם. כא ששת ימים תעבד, וביום השביעי תשבת; בחריש ובקציר, תשבת. כב וחג שבעת תעשה לך, בכורי קציר חטים; וחג, האסיף--תקופת, השנה. כג שלש פעמים, בשנה-יראה, כל-זכורך, את-פני האדון יהוה, אלהי ישראל. כד כי-אוריש גוים מפניך, והרחבתי את-גבולך; ולא-יחמד איש, את-ארצך,

בְּעֵלְתֶּךָ לִרְאוֹת אֶת-פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה. כֹּה לֹא-
תִשְׁחַט עַל-חֶמֶץ, דָּם-זִבְחִי; וְלֹא-יִלִּין לְבַקֵּר, זֶבַח חַג הַפִּסּוֹחַ. כֹּ
רֵאשִׁית, בְּכוֹרֵי אֲדָמָתְךָ, תָּבִיא, בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ; לֹא-תִבְשֵׁל גְּדִי,
בְּחֶלֶב אֱמוֹ. {פ}

דברים פרק כ

א כי-תצא למלחמה על-איבך, וראית סוס ורכב עם רב ממך--לא תירא, מהם: כי-יהוה אלהיך עמך, המעלך מארץ מצרים. ב והיה, כקרבתם אל-המלחמה; ונגש הכהן, ודבר אל-העם. ג ואמר אלהים שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה על-איביכם; אל-ירך לבבכם, אל-תיראו ואל-תחפזו ואל-תערצו--מפניהם. ד כי יהוה אלהיכם, ההלך עמכם--להלחם לכם עם-איביכם, להושיע אתכם. ה ודברו השטרים, אל-העם לאמר, מי-האיש אשר בנה בית-חדש ולא חנכו, ילך וישב לביתו: פן-ימות, במלחמה, ואיש אחר, יחנכנו. ו ומי-האיש אשר-נטע כרם, ולא חללו--ילך, וישב לביתו: פן-ימות, במלחמה, ואיש אחר, יחללנו. ז ומי-האיש אשר-ארש אשה, ולא לקחה--ילך, וישב לביתו: פן-ימות, במלחמה, ואיש אחר, יקחנה. ח ויספו השטרים, לדבר אל-העם, ואמרו מי-האיש הירא ורך הלבב, ילך וישב לביתו; ולא ימס את-לבב אחיו, כלבבו. ט והיה ככלת השטרים, לדבר אל-העם; ופקדו שרי צבאות, בראש העם. {ס}

י כי-תקרב אל-עיר, להלחם עליה--וקראת אליה, לשלום. יא והיה אם-שלום תענה, ופתחה לך: והיה כל-העם הנמצא-בה, יהיו לך למס--ועבדוך. יב ואם-לא תשלים עמך, ועשתה עמך מלחמה--וצרת, עליה. יג ונתנה יהוה אלהיך, בידיך; והכית את-כל-זכורה, לפי-קרב. יד רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר, כל-שלה--תבו לך; ואכלת את-שלל איביך, אשר נתן יהוה אלהיך לך. טו פן תעשה לכל-הערים, הרחוקות ממך מאד, אשר לא-מערי הגוים-האלה, הנה. טז רק, מערי העמים האלה, אשר יהוה אלהיך, נתן לך נחלה--לא תחיה, כל-נשמה. יז כי-החרם תחרימם, החתי והאמרי הפנעני והפרזי, החוי, והיבוסים--כאשר צוה, יהוה אלהיך. יח למען, אשר לא-ילמדו אתכם לעשות, ככל תועבתם, אשר עשו לאלהיהם; וחטאתם, ליהוה אלהיכם. {ס}

יט כי-תצור אל-עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה, לא-תשחית את-יעצה לנדה עליו גרון--כי ממנו תאכל, ואתו לא תכרת: כי האדם עץ השדה, לבא מפניך במצור. כ רק עץ אשר-תדע, כי-לא-עץ מאכל הוא--אתו תשחית, וכרת; ובנית מצור, על-העיר אשר-הוא עשה עמך מלחמה--עד רדתה. {פ}

דברים פרק כג

א לא-יקח איש, את-אשת אביו; ולא יגלה, כנף אביו. {ס}

ב לא-יבא פצוע-דכא וכרות שפכה, בקהל יהוה. {ס}

ג לא-יבא ממזר, בקהל יהוה: גם דור עשירי, לא-יבא לו בקהל יהוה. {ס}

ד לא-יבא עמוני ומואבי, בקהל יהוה: גם דור עשירי, לא-יבא להם בקהל יהוה עד-עולם. ה על-דבר אשר לא-קדמו אתכם, בלחם ובמים, בדרך, בצאתכם ממצרים; ואשר שכר עליך את-בלעם בן-בעור, מפתור ארם נהרים--לקלקלך. ו ולא-אבה יהוה אלהיך, לשמע אל-בלעם, ויהפך יהוה אלהיך לך את-הקללה, לברכה: כי אהבך, יהוה אלהיך. ז לא-תדרש שלמם, וטבתם, כל-ימך, לעולם. {ס}

ח לא-תתעב אדמי, כי אחיך הוא; לא-תתעב מצרי, כי-גר היית בארצו. ט בנים אשר-יולדו להם, דור שלישי--יבא להם, בקהל יהוה. {ס}

י כי-תצא מחנה, על-איביך: ונשמרת--מכל, דבר רע. יא כי-יהיה בך איש, אשר לא-יהיה טהור מקרה-לילה--ויצא אל-מחוץ למחנה, לא יבא אל-תוך המחנה. יב והיה לפנות-ערב, ירחץ במים; וכבא השמש, יבא אל-תוך המחנה. יג ויד תהיה לך, מחוץ למחנה; ויצאת שמה, חוץ. יד ויתד תהיה לך, על-אזנך; והיה בשבתך חוץ, וחרפתה בה, ושבת וכסית את-צאתך. טו כי יהוה אלהיך מתהלך בקרב מחנך, להצילך ולתת איביך לפניך, והיה מחנך, קדוש: ולא-יראה בך ערות דבר, ושב מאחריך. {ס}

טז לא-תסגיר עבד, אל-אדניו, אשר-ינצל אליך, מעם אדניו. יז עמך ישב בקרבך, במקום אשר-יבחר באחד שעריך--בטוב לו; לא, תוננו. {ס}

יח לא-תהיה קדשה, מבנות ישראל; ולא-יהיה קדש, מבני ישראל. יט לא-תביא אתנן זונה ומחיר כלב, בית יהוה אלהיך--לכל-גדר: כי תועבת יהוה אלהיך, גם-שניהם. {ס}

כ לא-תשׁיךְ לְאַחִיד, נְשֶׁךְ כֶּסֶף נְשֶׁךְ אֶכֶל: נְשֶׁךְ, כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר יִשָּׁךְ.
כא לְנִכְרֵי תִשְׁיךְ, וּלְאַחִיד לֹא תִשְׁיךְ--לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, בְּכֹל
מִשְׁלַח יָדְךָ, עַל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ. {ס}

כב כִּי-תִדָּר נָדָר לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ, לֹא תֵאַחַר לְשִׁלְמוֹ: כִּי-דָרַשׁ יִדְרָשׁוּ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, מֵעַמְּךָ, וְהָיָה בָּךְ, חֹטֵא. כג וְכִי תִחַדְדֵל, לְנָדָר--לֹא-יְהִי
בָּךְ, חֹטֵא. כד מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ, תִּשְׁמַר וְעֲשִׂיתָ: כִּאֲשֶׁר נִדְרַתְּ לַיהוָה
אֱלֹהֶיךָ, נִדְבָה, אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ, בְּפִיךָ. {ס}

כה כִּי תָבֵא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ, וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים כִּנְפֹשֶׁךָ שְׂבַעֶךָ; וְאֶל-כְּלִיךָ, לֹא
תִתֵּן. {ס}

כו כִּי תָבֵא בְּקִמַּת רֵעֶךָ, וְקִטְפָתָּ מְלִילַת בִּינְדֶךָ; וְחִרְמַשׁ לֹא תִנִּיף, עַל
קִמַּת רֵעֶךָ. {ס}

דברים פרק כה

א כי-יהיה ריב בין אנשים, ונגשו אל-המשפט ושפטום; והצדיקו, את-הצדיק, והרשיעו, את-הרשע. ב והיה אם-בן הכות, הרשע-- והפילו השפט והכהו לפניו, כדי רשעתו במספר. ג ארבעים יפנו, לא יסיף: פן-יסיף להכתו על-אלה מכה רבה, ונקלה אחיד לעיניך. ד לא-תחסם שור, בדישו. {ס}

ה כי-ישבו אחים יחדו, ומת אחד מהם ובן אין-לו--לא-תהיה אשת-המת החוצה, לאיש זר: יבמה יבא עליה, ולקחה לו לאשה ויבמה. ו והיה, הבכור אשר תלד--יקום, על-שם אחיו המת; ולא-ימחה שמו, מישראל. ז ואם-לא יחפץ האיש, לקחת את-יבמתו; ועלתה יבמתו השערה אל-הזקנים, ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל--לא אבה, יבמי. ח וקראו-לו זקני-עירו, ודברו אליו; ועמד ואמר, לא חפצתי לקחתה. ט ונגשה יבמתו אליו, לעיני הזקנים, וחלצה נעלו מעל רגלו, וירקה בפניו; וענתה, ואמרה, ככה יעשה לאיש, אשר לא-יבנה את-בית אחיו. י ונקרא שמו, בישראל: בית, חלוץ הנעל. {ס}

יא כי-ינצו אנשים יחדו, איש ואחיו, וקרבה אשת האחד, להציל את-אישה מיד מכהו; ושלחה ידה, והחזיקה במבשיו. יב וקצתה, את-כפה: לא תחוס, עיניך. {ס}

יג לא-יהיה לך בכיסך, אבן ואבן: גדולה, וקטנה. יד לא-יהיה לך בביתך, איפה ואיפה: גדולה, וקטנה. טו אבן שלמה וצדק יהיה-לך, איפה שלמה וצדק יהיה-לך--למען, יאריכו ימך, על האדמה, אשר-יהוה אלהיך נתן לך. טז כי תועבת יהוה אלהיך, כל-עשה אלה: כל, עשה עול. {פ}

יז זכור, את אשר-עשה לך עמלק, בדרך, בצאתכם ממצרים. יח אשר קרד בדרך, ויזנב בך כל-הנחשלים אחריך--ואתה, עגף ויגע; ולא ירא, אלהים. יט והיה בהנחת יהוה אלהיך לך מכל-איביך מסביב, בארץ אשר יהוה-אלהיך נתן לך נחלה לרשתה--תמחה את-זכר עמלק, מתחת השמים; לא, תשכח. {פ}

דברים פרק יט

א כי-יִכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, אֶת-הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, נָתַן לְךָ
אֶת-אֲרָצָם; וַיִּרְשָׁתָם, וַיִּשְׁבֹּת בְּעָרֵיהֶם וּבְבִתְיֵיהֶם. ב שְׁלוֹשׁ עָרִים,
תִּבְדִּיל לְךָ: בְּתוֹךְ אֲרָצְךָ--אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ. ג
תִּכְיִן לְךָ, הַדֶּרֶךְ, וְשַׁלַּשְׁתָּ אֶת-גְּבוּל אֲרָצְךָ, אֲשֶׁר יִנְחִילְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ; וְהָיָה, לְנוֹס שָׁמָּה כָּל-רֹצֵחַ. ד וְזֶה דְבַר הַרְצָח, אֲשֶׁר-יָנוֹס
שָׁמָּה וְחָי: אֲשֶׁר יִכֶּה אֶת-רַעְהוּ בְּבַלִּי-דַעַת, וְהוּא לֹא-שָׂנֵא לוֹ מִתְּמַל
שְׁלֹשִׁים. ה וְאֲשֶׁר יָבֵא אֶת-רַעְהוּ בִיעֵר, לַחֲטָב עֵצִים, וְנָדְחָה יָדוֹ
בְּגִרְזֵן לְכָרֶת הָעֵץ, וְנָשַׁל הַבְּרֹזֶל מִן-הָעֵץ וּמָצָא אֶת-רַעְהוּ וְיָמַת:
הוּא, יָנוֹס אֶל-אַחַת הָעָרִים-הָאֵלֶּה--וְחָי. ו פֶּן-יִרְדֹּף גְּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי
הַרְצָח, כִּי-יַחֵם לְבָבוֹ, וְהִשְׁיִגוּ כִּי-יִרְבֶּה הַדֶּרֶךְ, וְהִכְהוּ נַפְשׁ; וְלוֹ, אִין
מִשְׁפָּט-מִוֹת, כִּי לֹא שָׂנֵא הוּא לוֹ, מִתְּמַל שְׁלֹשׁוֹם. ז עַל-כֵּן אָנֹכִי
מְצַוְךָ, לֵאמֹר: שְׁלֹשׁ עָרִים, תִּבְדִּיל לְךָ. ח וְאִם-יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ,
אֶת-גְּבֻלְךָ, כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע, לְאַבְתָּיךָ; וְנָתַן לְךָ אֶת-כָּל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר
דָּבַר לָתֵת לְאַבְתָּיךָ. ט כִּי-תִשְׁמַר אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹתָהּ,
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו,
כָּל-הַיָּמִים--וַיִּסְפָּת לְךָ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים, עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה. י וְלֹא
יִשְׁפָּד, דָּם נָקִי, בְּקִרְבֵי אֲרָצְךָ, אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה; וְהָיָה
עֲלֶיךָ, דְּמִים. {פ}

שמואל א פרק טו

א ויאמר שמואל, אל-שאול, אתי שלח יהוה למשחך למלך, על-עמו על-ישראל; ועתה שמע, לקול דברי יהוה. {ס}

ב כה אמר, יהוה צבאות, פקדתי, את אשר-עשה עמלק לישראל-- אשר-שם לו בדרך, בעלתו ממצרים. ג עתה לך והכיתה את-עמלק, והחרמתם את-כל-אשר-לו, ולא תחמל, עליו; והמתה מאיש עד-אשה, מעלל ועד-יונק, משור ועד-שה, מגמל ועד-חמור. {ס}

ד וישמע שאול, את-העם, ויפקדם בטלאים, מאתים אלף רגלי; ועשרת אלפים, את-איש יהודה. ה ויבא שאול, עד-עיר עמלק; וירב, בנחל. ו ויאמר שאול אל-הקיני לכו סרו רדו מתוך עמלקי, פן-אספד עמו, ואתה עשיתה חסד עם-כל-בני ישראל, בעלותם ממצרים; ויסר קיני, מתוך עמלק. ז ויך שאול, את-עמלק, מחוילה בואד שור, אשר על-פני מצרים. ח ויתפש את-אגג מלך-עמלק, חי; ואת-כל-העם, החרים לפי-חרב. ט ויחמל שאול והעם על-אגג, ועל-מיטב הצאן והבקר והמשנים ועל-הכרים ועל-כל-הטוב, ולא אבו, החרים; וכל-המלאכה נמבזה ונמס, אתה החרמו. {פ}

י ויהי, דבר-יהוה, אל-שמואל, לאמר. יא נחמתי, כי-המלכתי את-שאול למלך--כי-שב מאחרי, ואת-דברי לא הקים; ויחר, לשמואל, ויזעק אל-יהוה, כל-הלילה. יב וישכם שמואל לקראת שאול, בבקר; ויגד לשמואל לאמר, בא-שאול הכרמלה והנה מציב לו יד, ויטב ויעבר, וירד הגלגל. יג ויבא שמואל, אל-שאול; ויאמר לו שאול, ברוך אתה ליהוה--הקימתני, את-דבר יהוה. יד ויאמר שמואל, ומה קול-הצאן הזה באזני, וקול הבקר, אשר אנכי שמע. טו ויאמר שאול מעמלקי הביאום, אשר חמל העם על-מיטב הצאן והבקר, למען זבח, ליהוה אלהיך; ואת-היותר, החרמנו. {פ}

טז ויאמר שמואל, אל-שאול, הֲרָף וְאֶגִּידָה לְךָ, אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי הַלֵּילָה; ויאמרו (ויאמר) לו, דבר. {ס}

יז ויאמר שמואל--הלוא אם-קטן אתה בעיניך, ראש שבטי ישראל אתה; וימשחך יהוה למלך, על-ישראל. יח וישלחך יהוה, בדרך; ויאמר, לך והחרמתה את-החטאים את-עמלק, ונלחמת בו, עד כלותם אתם. יט ולמה לא-שמעת, בקול יהוה; ותעט, אל-השלל,

וַתַּעַשׂ הָרַע, בְּעֵינֵי יְהוָה. {ס}

כ וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל-שְׁמוּאֵל, אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה, וְאַלְדֹּ, בְּדַרְדָּרְךָ אֲשֶׁר-שָׁלַחְנִי יְהוָה; וְאַבִּיָא, אֶת-אַגַּג מֶלֶךְ עַמְלֶק, וְאֶת-עַמְלֶק, הַחֲרָמְתִּי. כֹּה וַיִּקַּח הָעַם מֵהַשָּׁלַל צֹאן וּבָקָר, רֵאשִׁית הַחֲרָם, לְזִבְחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ, בְּגִלְגָל. {ס}

כב וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל, הַחֲפֹץ לַיהוָה בְּעֵלוֹת וּזְבָחִים, כְּשָׁמַעַ, בְּקוֹל יְהוָה: הִנֵּה שָׁמַע מְזַבַּח טוֹב, לְהַקְשִׁיב מִחֶלֶב אֵילִים. כג כִּי חֲטָאת-קָסָם מָרִי, וְאָנוּן וַתִּרְפִּים הַפָּצַר: יַעַן, מָאֲסַתְּ אֶת-דְּבַר יְהוָה, וַיִּמְאַסְדֶּךָ, מִמֶּלֶךְךָ. {ס}

כד וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל-שְׁמוּאֵל חֲטָאתִי, כִּי-עָבַרְתִּי אֶת-פִּי-יְהוָה וְאֶת-דְּבָרֶיךָ: כִּי יֵרָאֵת אֶת-הָעַם, וְאֲשָׁמַע בְּקוֹלָם. כה וְעַתָּה, שָׂא נָא אֶת-חֲטָאתִי; וְשׁוּב עִמִּי, וְאֲשַׁתַּחֲוֶה לַיהוָה. כו וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שְׂאוּל, לֹא אָשׁוּב עִמָּךְ: כִּי מָאֲסַתְּהָ, אֶת-דְּבַר יְהוָה, וַיִּמְאַסְדֶּךָ יְהוָה, מֵהִיּוֹת מֶלֶךְךָ עַל-יִשְׂרָאֵל. {ס}

כז וַיִּסַּב שְׁמוּאֵל, לְלֶכֶת; וַיַּחֲזֵק בְּכַנֵּף-מְעִילוֹ, וַיִּקְרַע. {ס}

כח וַיֹּאמֶר אֱלִיֹּ, שְׁמוּאֵל, קִרַּע יְהוָה אֶת-מַמְלְכוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיָךְ, הַיּוֹם; וַיִּנְתְּנָהּ, לְרַעְדָּה הַטּוֹב מִמָּךְ. {ס}

כט וְגַם יִצַּח יִשְׂרָאֵל, לֹא יִשְׁקָר וְלֹא יִנָּחַם: כִּי לֹא אָדָם הוּא, לְהִנָּחֵם. ל וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי--עַתָּה כִּבְדַּנִּי נָא נִגְדַּד זִקְנִי-עִמִּי, וְנִגְדַּד יִשְׂרָאֵל; וְשׁוּב עִמִּי, וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ. לא וַיֵּשֶׁב שְׁמוּאֵל, אַחֲרֵי שְׂאוּל; וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שְׂאוּל, לַיהוָה. {ס}

לב וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל, הִגִּישׁוּ אֵלַי אֶת-אַגַּג מֶלֶךְ עַמְלֶק, וַיִּלְדֶּךָ אֱלִיֹּ, אַגַּג מֵעֵדְנָת; וַיֹּאמֶר אַגַּג, אֲכֹן סָר מֵר-הַמּוֹת. {ס}

לג וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל--כַּאֲשֶׁר שִׁכְּלָה נָשִׁים חֲרָבָד, כֹּן-תִּשְׁכַּל מְנַשִּׁים אִמָּךְ; וַיִּשְׁסַף שְׁמוּאֵל אֶת-אַגַּג לִפְנֵי יְהוָה, בְּגִלְגָל. {ס}

לד וַיִּלְדֶּךָ שְׁמוּאֵל, הַרְמָתָה; וַשְׂאוּל עָלָה אֶל-בֵּיתוֹ, גִּבְעַת שְׂאוּל. לה וְלֹא-יָסַף שְׁמוּאֵל לִרְאוֹת אֶת-שְׂאוּל, עַד-יוֹם מוֹתוֹ, כִּי-הִתְאַבֵּל שְׁמוּאֵל, אֶל-שְׂאוּל; וַיְהוֶה נֶחֱם, כִּי-הִמְלִיךְ אֶת-שְׂאוּל עַל-יִשְׂרָאֵל. {כ}

שמואל א פרק ל

א ויהי בבא דוד ואנשיו, צקלג--ביום השלישי; ועמלקי פשטו, אל-נגב ואל-צקלג, ויכו את-צקלג, וישרפו אתה באש. ב וישבו את-הנשים אשר-בה מקטן ועד-גדול, לא המיתו איש; וינהגו, וילכו לדרךם. ג ויבא דוד ואנשיו אל-העיר, והנה שרופה באש; ונשיהם ובניהם ובנותיהם, נשבו. ד וישא דוד והעם אשר-אתו, את-קולם--ויבכו: עד אשר אין-בהם כח, לבכות. ה ושתי נשי-דוד, נשבו--אחינעם, היזרעלית, ואביגיל, אשת נבל הכרמלי. ו ותצר לדוד מאד, כי-אמרו העם לסקלו--כי-מרה נפש כל-העם, איש על-בנו ועל-בנתיו; ויתחזק דוד, ביהוה אלהיו. { ס }

ז ויאמר דוד, אל-אביתר הכהן בן-אחיקלד, הגישה-נא לי, האפוד; ויגש אביתר את-האפוד, אל-דוד. ח וישאל דוד ביהוה לאמר, ארדף אחרי הגדוד-הזה האשגנו; ויאמר לו רדף, כי-השג תשיג והצל תציל. ט וילך דוד, הוא ושש-מאות איש אשר אתו, ויבאו, עד-נחל הבשור; והנותרים, עמדו. י וירדף דוד, הוא וארבע-מאות איש; ויעמדו, מאתים איש, אשר פגרו, מעבר את-נחל הבשור. יא וימצאו איש-מצרי בשדה, ויקחו אתו אל-דוד; ויתנו-לו לחם ויאכל, וישקהו מים. יב ויתנו-לו פלח דבלה ושני צמקים, ויאכל, ותשב רוחו, אליו: כי לא-אכל לחם, ולא-שתה מים, שלשה ימים, ושלשה לילות. { ס }

יג ויאמר לו דוד למי-אתה, ואי מזה אתה; ויאמר נער מצרי אנכי, עבד לאיש עמלקי, ויעזבני אדני כי חליתי, היום שלשה. יד אנחנו פשטנו נגב הכרתי, ועל-אשר ליהודה--ועל-נגב כלב; ואת-צקלג, שרפנו באש. טו ויאמר אליו דוד, התורדני אל-הגדוד הזה; ויאמר השבעה לי באלהים אם-תמיתני, ואם-תסגרני ביד-אדני, ואורדך, אל-הגדוד הזה. טז וירדהו, והנה נטשים על-פני כל-הארץ; אכלים ושתים, וחגגים, בכל השלל הגדול, אשר לקחו מארץ פלשתים ומארץ יהודה. יז ויכס דוד מהנשף ועד-הערב, למחרתם; ולא-נמלט מהם איש, כי אם-ארבע מאות איש-נער אשר-רכבו על-הגמלים וינסו. יח ויצל דוד, את כל-אשר לקחו עמלק; ואת-שתי נשיו, הציל דוד. יט ולא נעדר-להם מן-הקטן ועד-הגדול ועד-בנים ובנות, ומשקל, ועד כל-אשר לקחו, להם: הכל, השיב דוד. כ ויקח דוד, את-כל-הצאן והבקר; נהגו, לפני המקנה ההוא, ויאמרו, זה שלל דוד. כא ויבא דוד, אל-מאתים האנשים אשר-פגרו מלכת אחרי דוד וישיבם בנחל הבשור, ויצאו לקראת דוד, ולקראת העם

אֲשֶׁר-אֶתּוֹ ; וַיִּגַּשׁ דָּוִד אֶת-הָעַם, וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם. {ס}

כב וַיַּעַן כָּל-אִישׁ-רָע וּבְלִיעֵל, מִהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ עִם-דָּוִד, וַיֹּאמְרוּ
יַעַן אֲשֶׁר לֹא-הָלְכוּ עִמִּי, לֹא-נָתַן לָהֶם מִהַשְּׁלָל אֲשֶׁר הִצַּלְנוּ: כִּי-
אִם-אִישׁ אֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶת-בְּנָיו, וַיִּנְהָגוּ וַיִּלְכוּ. {ס}

כג וַיֹּאמֶר דָּוִד, לֹא-תַעֲשׂוּ כֵן אַחֲרַי: אֶת אֲשֶׁר-נָתַן יְהוָה לָנוּ, וַיִּשְׁמַר
אֶתְנוּ, וַיִּתֵּן אֶת-הַגְּדוּד הַבָּא עָלֵינוּ, בְּיַדְנוּ. כד וּמִי יִשְׁמַע לָכֶם, לְדַבֵּר
הַזֶּה: כִּי כָחֵק הַיַּרְדּ בַּמִּלְחָמָה, וּכְחֵק הַיָּשֵׁב עַל-הַפְּלִים--יִחַדּוּ
יַחֲלָקוּ. {ס}

כה וַיְהִי, מִהַיּוֹם הַהוּא וּמַעְלָה; וַיִּשְׁמָה לַחֵק וּלְמִשְׁפָּט, לְיִשְׂרָאֵל, עַד,
הַיּוֹם הַזֶּה. {פ}

כו וַיָּבֵא דָוִד אֶל-צָקֶלֶג, וַיִּשְׁלַח מִהַשְּׁלָל לְזִקְנֵי יִהוּדָה לְרַעְהוּ לֵאמֹר:
הִנֵּה לָכֶם {ר}
בְּרָכָה, מִשְּׁלַל אֵיבֵי יְהוָה. {ס} כז לְאֲשֶׁר בְּבֵית-אֵל {ס} וּלְאֲשֶׁר
{ר}

בְּרִמּוֹת-נֶגֶב, {ס} וּלְאֲשֶׁר בְּיַתֵּר. {ס} כח וּלְאֲשֶׁר {ר}
בְּעָרֵי {ס} וּלְאֲשֶׁר בְּשִׁפְמוֹת, {ס} וּלְאֲשֶׁר {ר}
בְּאֲשֶׁתְּמַעַ. {ס} כט וּלְאֲשֶׁר בְּרָכָל, {ס} וּלְאֲשֶׁר {ר}
בְּעָרֵי הַיַּרְחֵמָאֵלִי, {ס} וּלְאֲשֶׁר, בְּעָרֵי הַקִּינִי. {ס} י וּלְאֲשֶׁר {ר}
בְּחָרְמָה {ס} וּלְאֲשֶׁר בְּבוֹר-עֶשֶׂן, {ס} וּלְאֲשֶׁר {ר}
בְּעַתָּדָ. {ס} יא וּלְאֲשֶׁר, בְּחָבְרוֹן; וּלְכָל-הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר {ר}
הִתְהַלְּךְ-שָׁם דָּוִד, הוּא וְאֲנָשָׁיו. {פ}

הלכות מלכים ומלחמות

יש בכללן שלוש ועשרים מצוות--עשר מצוות עשה, ושלוש עשרה מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) למנות מלך מישראל; (ב) שלא יימנה מקהל גרים; (ג) שלא ירבה לו נשים; (ד) שלא ירבה לו סוסים; (ה) שלא ירבה לו כסף וזהב; (ו) להחרים שבעה עממין; (ז) שלא להחיות מהן נשמה; (ח) למחות זרעו של עמלק; (ט) לזכור מה שעשה עמלק; (י) שלא לשכוח מעשיו הרעים ואריבתו בדרך; (יא) שלא לשכון בארץ מצריים; (יב) לשלוח שלום ליושבי העיר כשצרים עליה, ולדון בה כאשר מפורש בתורה, ואם תשלים ואם לא תשלים; (יג) שלא לדרוש שלום מעמון ומואב בלבד, כשצרים עליהן; (יד) שלא להשחית אילני מאכל במצור; (טו) להתקין יד שייצאו בו בעלי המחנה להיפנות בו; (טז) להתקין יתד לחפור בו; (יז) למשוח כוהן לדבר באוזני אנשי הצבא בשעת המלחמה; (יח) להיות מארס ובונה בניין ונוטע כרם שמחים בקניינן שנה תמימה, ומחזירין אותן מן המלחמה; (יט) שלא יעבור עליהן דבר, ולא ייצאו אפילו לצורכי העיר וצורכי הגדוד ודומה להן; (כ) שלא לערוץ ולחזור לאחור בשעת המלחמה; (כא) דין יפת תואר; (כב) שלא תימכר יפת תואר; (כג) שלא יכבשנה לעבדות אחר שנבעלה. וביאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות מלכים ומלחמות פרק א

א,א שלוש מצוות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ--למנות להם מלך שנאמר "שום תשים עליך מלך" (דברים יז, טו), ולהכרית זרעו של עמלק שנאמר "תמחה את זכר עמלק" (דברים כה, יט), ולבנות להם בית הבחירה שנאמר "לשכנו תדרשו, ובאת שמה" (דברים יב, ה).

א,ב מינוי מלך קודם למלחמת עמלק, שנאמר "אותי שלח ה' למשוחך למלך... ועתה לך והכית את עמלק" (ראה שמואל א טו, א-ג). והכרתת זרע עמלק קודמת לבניין הבית, שנאמר "ויהי, כי ישב המלך בביתו; וה' הניח לו מסביב, מכל אויביו. ויאמר המלך, אל נתן הנביא, ראה... אנוכי יושב בבית ארזים...". (שמואל ב ז, א-ב).

א,ג מאחר שהקמת המלך מצוה, למה לא רצה הקדוש ברוך הוא כששאלו מלך משמואל: לפי ששאלו בתרעומת, ולא שאלו לקיים

המצוה, אלא מפני שקצו בשמואל הנביא, שנאמר "כי לא אותך מאסו, כי אותי מאסו" (שמואל א ח, ז).

אד, ג] אין מעמידין מלך תחילה, אלא על פי בית דין של שבעים זקנים ועל פי נביא--כיהושוע שמינהו משה רבנו ובית דינו, וכשאול ודויד שמינה אותם שמואל הרמתי ובית דינו.

אה, ד] אין מעמידין מלך מקהל גרים, אפילו אחר כמה דורות--עד שתהיה אימו מישראל: שנאמר "לא תוכל לתת עליך איש נוכרי, אשר לא אחיך הוא" (דברים יז, טו). ולא למלכות בלבד, אלא לכל שררות שבישראל--לא שר צבא, ולא שר חמישים או שר עשרה, אפילו ממונה על אמת המים שמחלק ממנה לשדות; אין צריך לומר דיין או נשיא, שלא יהא אלא מישראל: שנאמר "מקרב אחיך, תשים עליך מלך" (שם)--כל משימות שאתה משים עליך, לא יהיו אלא "מקרב אחיך".

או, ה] אין מעמידין אישה במלכות--שנאמר "מלך" (דברים יז, טו), ולא מלכה; וכן כל משימות שבישראל, אין ממנים בהם אלא איש. [ו] ואין מעמידין מלך ולא כוהן גדול--לא גרע, ולא ספר, ולא בלן, ולא בורסי: לא מפני שהן פסולין; אלא הואיל ואומנותן נקלה, העם מזלזלין בהן לעולם. ומשיעשה במלאכה מאלו יום אחד, נפסל.

אז, כשמעמידין המלך--מושחין אותו בשמן המשחה, שנאמר "וייקח שמואל את פך השמן, וייצוק על ראשו--ויישקהו" (שמואל א י, א). מאחר שמושחין המלך--הרי זה זוכה לו, ולבניו לעולם: שהמלכות ירושה להם, שנאמר "למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו, בקרב ישראל" (דברים יז, כ).

אח, הניח בן קטן--משמרין לו המלוכה עד שיגדיל, כמו שעשה יהוידע ליואש. וכל הקודם בנחלה, קודם לירושת המלוכה; והבן הגדול, קודם לקטן ממנו.

אט, ולא המלכות בלבד, אלא כל השררות וכל המינויין שבישראל--ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם: והוא שיהיה הבן ממלא מקום אבותיו בחכמה, וביראה. היה ממלא ביראה--אף על פי שאינו ממלא בחכמה--מעמידין אותו במקום אביו, ומלמדין אותו; וכל מי שאין בו יראת שמיים--אף על פי שחכמתו מרובה, אין ממנין אותו למינוי מן המינויין שבישראל.

א,י כיון שנמשח דויד--זכה בכתר מלכות, והרי המלכות לו ולבניו הזכרים הכשרים עד עולם: שנאמר "כיסאך, יהיה נכון עד עולם" (שמואל ב ז, טז). ולא זכה אלא לכשרים, שנאמר "אם ישמרו בניך, בריתי" (תהילים קלב, יב). אף על פי שלא זכה אלא לכשרים, לא תיכרת המלכות מזרע דויד לעולם: הבטיחו הקדוש ברוך הוא בכך, שנאמר "אם יעזבו בניו, בריתי; ובמשפטיי, לא ילכון . . . ופקדתי בשבט, פשעם; ובנגעים עוונם. וחסדי, לא אסיר מעימו" (ראה תהילים פט, לא-לד).

א,יא [ח] נביא שהעמיד מלך משאר שבטי ישראל, והיה אותו המלך הולך בדרכי התורה והמצוה, ונלחם מלחמות ה'--הרי זה מלך, וכל מצוות המלכות נוהגות בו, אף על פי שעיקר המלכות לדויד, ויהיה מבניו מלך: שהרי אחייה השילוני העמיד ירובעם, ואמר לו "והיה, אם שמוע תשמע את כל אשר אצווך . . . ובניתי לך בית נאמן כאשר בניתי לדויד עבדי . . ." (ראה מלכים א יא, לח); ואמר לו אחייה "ולבנו, אתן שבט אחד--למען היות ניר לדויד עבדי כל הימים לפניי, בירושלים" (מלכים א יא, לו).

א,יב [ט] מלכי בית דויד--הם העומדים לעולם, שנאמר "כיסאך, יהיה נכון עד עולם" (שמואל ב ז, טז). אבל אם יעמוד מלך משאר ישראל--תפסוק המלכות מביתו, שהרי לירובעם נאמר "אך, לא כל הימים" (מלכים א יא, לט).

א,יג [י] אין מושחין מלכי ישראל בשמן המשחה, אלא בשמן אפרסמון. ואין ממנין אותן בירושלים לעולם; אלא מלך ירושלים מזרע דויד, ואין מושחין בה אלא זרע דויד.

א,יד [יא] כשמושחין מלכי בית דויד--אין מושחין אותן, אלא על המעיין. [יב] ואין מושחין מלך בן מלך; אלא אם כן הייתה שם מחלוקת, או מלחמה--מושחין אותו, כדי לסלק המחלוקת. לפיכך משחו שלמה מפני מחלוקת אדונייה, ויואש מפני עתליה, ומשחו יהואחז מפני יהויקים אחיו.

הלכות מלכים ומלחמות פרק ב

ב,א כבוד גדול נוהגין במלך, ומשימין לו אימה ויראה בלב כל אדם--שנאמר "שום תשים עליך מלך" (דברים יז, טו), שתהיה אימתו עליך. אין רוכבין על סוסו, ואין יושבין על כיסאו, ואין

משתמשין בשרביטו, ולא בכתרו, ולא באחד מכל כלי תשמישו;
וכשהוא מת, כולן נשרפין לפניו.

בב וכן לא ישתמש בעבדיו ושפחותיו ושמשיו, אלא מלך אחר;
לפיכך אבישג הייתה מותרת לשלמה, ואסורה לאדונייה. [ב] אבל
אשתו של מלך, אינה נבעלת לאחר לעולם: אפילו המלך, אינו
נושא אלמנתו או גרושתו של מלך אחר.

בג ואסור לראות אותו כשהוא ערום, ולא כשהוא מסתפר, ולא
כשהוא בבית המרחץ, ולא כשהוא מסתפג. ואינו חולץ--שנאמר
"וירקה בפניו" (דברים כה, ט), וזה ביזיון; ואפילו רצה, אין
שומעין לו--שהמלך שמחל על כבודו, אין כבודו מחול. והואיל
ואינו חולץ, אינו מייבם; וכן כיון שאי אפשר לייבם את אשתו--
כך אין חולצין לה, אלא תשב לעולם בזיקתה.

בד מת לו מת, אינו יוצא מפתח פלטורין שלו. וכשמברין אותו--
כל העם מסובין על הארץ, והוא מסב על הדרגש. ואם נכנס
לעזרה, והיה מזרע דויד--יישב: שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי
בית דויד בלבד, שנאמר "ויבוא המלך דויד, ויישב לפני ה'"
(שמואל ב ז, יח; דברי הימים א יז, טז).

בה המלך מסתפר בכל יום, ומתקן עצמו, ומתנאה בלבושין
מפוארין--שנאמר "מלך ביופיו, תחזינה עיניך" (ישעיהו לג, יז).
ויושב על כיסא מלכות בפלטורין שלו, ומשים כתר בראשו. וכל
העם באין אליו, בעת שירצה; ועומדין לפניו, ומשתחוים ארצה.

בו אפילו נביא עומד לפני המלך, ומשתחוה לו ארצה--שנאמר
"הנה נתן הנביא; ויבוא לפני המלך, וישתחו למלך על פניו ארצה"
(ראה מלכים א א, כג). אבל כוהן גדול אינו בא לפני המלך, אלא
אם רצה; ואינו עומד לפניו, אלא המלך עומד לפני כוהן גדול--
שנאמר "ולפני אלעזר הכוהן יעמוד, ושאל לו" (במדבר כז, כא).
אף על פי כן מצוה על כוהן גדול לכבד את המלך, ולהושיבו,
ולעמוד מפניו, כשיבוא לו. ולא יעמוד המלך לפניו, אלא כשישאל
לו במשפט האורים.

בז וכן מצוה על המלך לכבד לומדי התורה, וכשייכנסו לפניו
סנהדרין וחכמי ישראל, יעמוד לפניהם, ויושיבם בצידו. וכן היה
אסא מלך יהודה עושה--אפילו לתלמיד חכמים, היה עומד
מכיסאו ומנשקו וקורא לו רבי ומרי.

ב,ח במה דברים אמורים, בזמן שיהיה המלך בביתו לבדו הוא ועבדיו, יעשה זה וכיוצא בו בצנעה. אבל בפרהסייה בפני העם--לא יעשה, ולא יעמוד מפני אדם, ולא ידבר רכות, ולא יקרא לאדם אלא בשמו, כדי שתהיה יראתו בלב הכול.

ב,ט [ו] כדרך שחלק לו הכתוב הכבוד הגדול, וחייב הכול בכבודו--כך ציווה להיות ליבו בקרבו שפל וחלל, שנאמר "וליבי, חלל בקרבי" (תהילים קט,כב). ולא ינהוג גסות לב בישראל יתר מדיי, שנאמר "לבלתי רום לבבו מאחיו" (דברים יז,כ).

ב,י ויהיה חונן ומרחם לקטנם וגדולם, וייצא ויבוא בחפציהם ובטובתם, ויחוס על כבוד קטן שבקטניהם. וכשמדבר אל כל הקהל בלשון רבים, ידבר רכות--שנאמר "שמעוני אחיי ועמיי" (דברי הימים א כח,ב), ואומר "אם תהיה לעבד לעם הזה" (ראה מלכים א יב,ז).

ב,יא לעולם יתנהג בענווה יתרה--אין לנו גדול ממשה רבנו, והרי הוא אומר "ונחנו מה" (שמות טז,ז; שמות טז,ח). ויסבול טורחם ומשאם ותלונותם וקצפם "כאשר יישא האומן את היונק" (במדבר יא,יב). רועה קראו הכתוב, "לרעות, ביעקוב עבדו" (ראה תהילים עח,עא); ודרכו של רועה, מפורש בקבלה "כרועה, עדרו ירעה, בזרועו יקבץ טלאים, ובחיקו יישא; עלות, ינהל" (ישעיהו מ,יא).

הלכות מלכים ומלחמות פרק ג

ג,א בעת שישב המלך על כיסא מלכותו, כותב לו ספר תורה לשמו יתר על הספר שהניחו לו אבותיו; ומגיהו מספר העזרה, על פי בית דין של שבעים ואחד.

ג,ב אם לא הניחו לו אבותיו ספר, או שאבד--כותב שני ספרי תורה: אחד מניחו בבית גנזיו, שהוא מצווה בו ככל אחד מישראל; והשני לא יזוז מלפניו, אלא בעת שייכנס לבית הכיסא, או למרחץ, או למקום שאין ראוי לקריאה. יוצא למלחמה והוא עימו, נכנס והוא עימו, יושב בדין והוא עימו, מסב והוא כנגדו--שנאמר "והייתה עימו, וקרא בו כל ימי חייו" (דברים יז,יט).

ג,ג [ב] "לא ירבה לו נשים" (דברים יז,יז)--מפי השמועה למדו שהוא לוקח עד שמונה עשרה נשים, בין הנשים בין הפילגשים,

הכול שמונה עשרה; ואם הוסיף אחת, ובעלה--לוקה. ויש לו לגרש, ולישא אחרת תחת זו שגירש.

ג,ד [ג] ו"לא ירבה לו סוסים" (דברים יז, טז) אלא כדי מרכבתו; אפילו סוס אחד פנוי להיות רץ לפניו כדרך שעושין שאר המלכים, אסור. ואם הוסיף, לוקה.

ג,ה [ד] ולא ירבה לו כסף וזהב להניח בגנזיו ולהתגאות בו או להתנאות בו, אלא כדי שייתן לחיילות שלו ולעבדיו ולשמשיו. וכל כסף וזהב שירבה לאוצר בית ה', ולהיות שם מוכן לצורכי הציבור ולמלחמותם--הרי זה מצוה להרבותו; ואין אסור אלא להרבות לעצמו בבית גנזיו, שנאמר "לא ירבה לו" (דברים יז, יז). ואם הרבה, לוקה.

ג,ו [ה] המלך אסור לשתות דרך שכרות, שנאמר "אל למלכים, שתה יין" (משלי לא, ד). אלא יהיה עוסק בתורה ובצורכי ישראל, ביום ובלילה--שנאמר "והייתה עימו, וקרא בו כל ימי חייו" (דברים יז, יט). [ו] וכן לא יהיה שטוף בנשים: אפילו לא הייתה לו אלא אחת--לא יהיה מצוי אצלה תמיד כשאר הטיפשים, שנאמר "אל תיתן לנשים, חילך" (משלי לא, ג). על הסרת ליבו הקפידה תורה, שנאמר "ולא יסור לבבו" (דברים יז, יז)--שליבו, הוא לב כל קהל ישראל; ולפיכך דיבקו הכתוב בתורה יתר משאר העם, שנאמר "כל ימי חייו".

ג,ז כבר ביארנו שמלכי בית דויד--דנין, ודנין אותן, ומעידין עליהן. אבל מלכי ישראל--גזרו חכמים שלא ידון, ולא דנין אותן, ולא מעיד, ולא מעידין עליו: מפני שליבן גס בהן, ויבוא מן הדבר תקלה והפסד על הדת.

ג,ח כל המורד במלך, יש למלך רשות להורגו. אפילו גזר על אחד משאר העם שילך למקום פלוני ולא הלך, או שלא ייצא מביתו ויצא--חייב מיתה; ואם רצה להורגו--יהרוג, שנאמר "כל איש אשר ימרה את פיד" (יהושוע א, יח).

ג,ט וכן כל המבזה את המלך, או המחרף אותו--יש למלך רשות להורגו, כשמעי בן גרא. ואין למלך רשות להרוג אלא בסיף בלבד. ויש לו לאסור ולהכות בשוטים לכבודו. אבל לא יפקיר ממון; ואם הפקיר, הרי זה גזל.

ג,י [ט] המבטל גזירת המלך בשביל שנתעסק במצוות, אפילו

במצוה קלה--הרי זה פטור: דברי הרב ודברי העבד, דברי הרב קודמין. ואין צריך לומר אם גזר המלך לבטל מצוה, שאין שומעין לו.

ג,יא [י] כל ההורגין נפשות שלא בראיה ברורה, או בלא התראה, אפילו בעד אחד, או שונא שהרג בשגגה--יש למלך רשות להרוג אותם, ולתקן העולם כפי מה שהשעה צריכה. והורג רבים ביום אחד, ותולה ומניחן תלויים ימים רבים, להטיל אימה, ולשבור יד רשעי העולם.

הלכות מלכים ומלחמות פרק ד

ד,א רשות יש למלך ליתן מס על העם לצרכיו, או לצורך המלחמות; וקוצב לו מכס, ואסור להבריא מן המכס שלו. ויש לו לגזור שכל מי שיגנוב המכס, יילקח ממונו או ייהרג: שנאמר "ואתם, תהיו לו לעבדים" (שמואל א ח,יז), ולהלן הוא אומר "יהיו לך למס--ועבדוך" (דברים כ,יא)--מכאן שנותן מס וקוצב מכס, ודיניו בכל אלו הדברים וכיוצא בהן דין, שכל האמור בפרשת מלך, מלך זוכה בו.

ד,ב ושולח בכל גבול ישראל, ולוקח מן העם הגיבורים ואנשי החיל, ועושה מהן חיל למרכבתו ובפרשיו, ומעמיד מהן עומדים לפניו. ומעמיד מהן אנשים לרוץ לפניו, שנאמר "ושם לו במרכבתו ובפרשיו, ורצו, לפני מרכבתו" (שמואל א ח,יא). ולוקח מן היפים שבהם להיות שמשים ועומדים לפניו, שנאמר "ואת בחוריכם הטובים, ואת חמוריכם--ייקח; ועשה, למלאכתו" (שמואל א ח,טז).

ד,ג וכן לוקח מכל בעלי אומנייות, כל מה שהוא צריך; ועושין לו מלאכתו, ונותן שכרן. ולוקח כל הבהמות והעבדים והשפחות למלאכתו, ונותן שכרן או דמיהן--שנאמר "ולחרוש חרישו ולקצור קצירו, ולעשות כלי מלחמתו וכלי רכבו... ואת עבדיכם ואת שפחותיכם ואת בחוריכם הטובים, ואת חמוריכם--ייקח; ועשה, למלאכתו" (שמואל א ח,יב-טז).

ד,ד וכן לוקח מכל גבול ישראל נשים ופילגשים: נשים, בכתובה וקידושין; ופילגשים, בלא כתובה ובלא קידושין, אלא ביחוד בלבד קונה אותה, ומותרת לו. אבל ההדיוט אסור בפילגש, אלא

באמה עברייה בלבד אחר ייעוד. ויש לו לעשות הפילגשים שלוקח לארמונו טבחות ואופות ורקחות, שנאמר "ואת בנותיכם, ייקח, לרקחות ולטבחות, ולאופות" (שמואל א ח, יג).

ד,ה וכן כופה את הראויין להיות שרים, וממנה אותם שרי אלפים ושרי חמישים--שנאמר "ולשום לו, שרי אלפים ושרי חמישים" (שמואל א ח, יב). [ו] ולוקח השדות והזיתים והכרמים לעבדיו, כשילכו למלחמה ויפשטו על מקומות אלו, אם אין להם מה יאכלו אלא משם, ונותן דמיהן--שנאמר "ואת שדותיכם ואת כרמיכם וזיתיכם, הטובים--ייקח; ונתן, לעבדיו" (שמואל א ח, יד). [ז] ויש לו מעשר מן הזרעים ומן האילנות ומן הבהמה, שנאמר "וזרעיכם וכרמיכם, יעשור . . . וצאנכם, יעשור" (ראה שמואל א ח, טו-יז).

ד,ו [ח] המלך המשיח נוטל מכל הארצות שכובשין ישראל, חלק אחד משלוש עשרה; ודבר זה, חוק לו ולבניו עד עולם.

ד,ז [ט] כל הרוגי המלך, ממונן למלך; וכל הממלכות שכובש, הרי אוצרות המלכים למלך. ושאר הביזה שבזזין--בזזין ונותנין לפניו, והוא נוטל מחצית בראש; ומחצית הביזה, חולקין אותה. כל אנשי הצבא ביחד עם העם היושבין על הכלים במחנה לשומרה, חולקין בשווה--שנאמר "כי כחלק היורד במלחמה, וכחלק היושב על הכלים--יחדיו יחלקו" (שמואל א ל, כד).

ד,ח [י] כל הארץ שכובש, הרי היא שלו: נותן לעבדיו לאנשי המלחמה, כפי מה שיראה; ומניח לעצמו, מה שירצה. ובכל אלו הדברים, דיניו דין.

ד,ט ובכול יהיו מעשיו לשם שמיים, ותהיה מחשבתו ומגמתו להרים דת האמת, ולמלאות העולם צדק, ולשבור זרוע הרשעים, ולהילחם מלחמות ה'--שאין ממליכין מלך תחילה, אלא לעשות משפט ומלחמה: שנאמר "ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו, ונלחם את מלחמותינו" (שמואל א ח, כ).

הלכות מלכים ומלחמות פרק ה

ה,א אין המלך נלחם תחילה, אלא על מלחמת מצוה. ואיזו היא מלחמת מצוה--זו מלחמת שבעה עממים, ומלחמת עמלק, ועזרת

ישראל מצר שבא עליהם. ואחר כך נלחם במלחמת הרשות--
והיא המלחמה שנלחם עם שאר העמים, כדי להרחיב גבול ישראל
ולהרבות בגדולתו ושמעו.

ה,ב מלחמת מצוה--אינו צריך ליטול בה רשות בית דין, אלא
יוצא מעצמו בכל עת, וכופה העם לצאת. אבל מלחמת הרשות--
אינו מוציא העם בה, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד.

ה,ג ופורץ לעשות לו דרך, ואין ממחין בידו. ודרך המלך--אין לה
שיעור, אלא כפי מה שהוא צריך: אינו מעקם הדרכים מפני כרמו
של זה, או מפני שדהו של זה, אלא הולך בשווה, ועושה מלחמתו.

ה,ד מצות עשה להחרים שבעה עממין, שנאמר "החרם תחרימם"
(דברים כ,יז); וכל שבא לידו אחד מהן, ולא הרגו--הרי זה עובר
בלא תעשה, שנאמר "לא תחייה, כל נשמה" (דברים כ,טז). וכבר
אבדו, ואבד זכרם.

ה,ה וכן מצות עשה לאבד זרע עמלק, שנאמר "תמחה את זכר
עמלק" (דברים כה,יט); ומצות עשה לזכור תמיד מעשיו הרעים
ואריבתו, כדי לעורר איבתו--שנאמר "זכור, את אשר עשה לך
עמלק" (דברים כה,יז). מפי השמועה למדו, "זכור" בפה; "לא,
תשכח" (דברים כה,יט) בלב, שאסור לשכוח איבתו ושנאתו.

ה,ו כל הארצות שכובשין ישראל במלך על פי בית דין--הרי זה
כיבוש רבים, והרי היא כארץ ישראל שכבש יהושוע לכל דבר:
והוא שיכבשו אותה, אחר כיבוש כל ארץ ישראל האמורה בתורה.

ה,ז ומותר לשכון בכל העולם, חוץ מארץ מצריים: מן הים
הגדול המערבי ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, כנגד
ארץ כוש וכנגד המדבר--הכול אסור להתיישב בה.

ה,ח ובשלושה מקומות, הזהירה תורה שלא לשוב למצריים--
"לא תוסיפון לשוב בדרך הזה, עוד" (דברים יז,טז), "לא תוסיף
עוד לראותה" (דברים כח,סח), "לא תוסיפו לראותם עוד, עד
עולם" (שמות יד,יג). ואלכסנדרייא בכלל האיסור.

ה,ט [ח] מותר לחזור לארץ מצריים לסחורה ולפרקמטיה,
ולכבוש ארצות אחרות; ואין אסור אלא להשתקע שם. ואין
לוקין על לאו זה--שבעת הכניסה, מותר הוא; ואם יחשב לישוב

ולהשתקע, אין בו מעשה.

ה,י וייראה לי שאם כבש מלך ישראל ארץ מצריים על פי בית דין, שהיא מותרת; ולא הזהירה תורה אלא לשוב לה יחידים, או לשכון בה והיא ביד גויים, מפני שמעשיה מקולקלין יותר מכל הארצות, שנאמר "כמעשה ארץ מצריים . . ." (ויקרא יח,ג).

ה,יא [ט] אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם--אלא ללמוד תורה, או לישא אישה, או להציל מיד הגויים, ויחזור לארץ; וכן יוצא הוא לסחורה. אבל לשכון בחוצה לארץ, אסור--אלא אם כן חזק שם הרעב, עד שנעשה שווה דינר חיטין בשני דינרין.

ה,יב במה דברים אמורים, בשהיו המעות מצויות והפירות ביוקר. אבל אם היו הפירות בזול, ולא ימצא מעות ולא במה ישתכר, ואבדה פרוטה מן הכיס--ייצא לכל מקום שימצא בו ריוח. ואף על פי שמותר לצאת, אינה מידת חסידות: שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו, מפני צרה גדולה יצאו, ונתחייבו כליה למקום.

ה,יג [י] גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל, ומנשקין אבניה, ומתגלגלין על עפרה; וכן הוא אומר "כי רצו עבדיך, את אבניה; ואת עפרה, יחוננו" (תהילים קב,טו).

ה,יד [יא] אמרו חכמים, כל השוכן בארץ ישראל, עוונותיו מחולין--שנאמר "ובל יאמר שכן, חליתי; העם היושב בה, נשוא עוון" (ישעיהו לג,כד). אפילו הלך בה ארבע אמות, זוכה לחיי העולם הבא. וכל הקבור בה, נתכפר לו, וכאילו המקום שהוא בו מזבח כפרה, שנאמר "וכיפר אדמתו עמו" (דברים לב,מג). ובפורענות הוא אומר "על אדמה טמאה תמות" (עמוס ז,יז). ואינו דומה קולטתו מחיים, למי שקולטתו לאחר מיתה. ואף על פי כן גדולי החכמים היו מוליכין את מתיהן לשם; צא ולמד מיעקוב אבינו, ויוסף הצדיק.

ה,טו [יב] לעולם ידור אדם בארץ ישראל, אפילו בעיר שרובה גויים; ואל ידור בחוצה לארץ, ואפילו בעיר שרובה ישראל: שכל היוצא לחוצה לארץ--כאילו עובד עבודה זרה, שנאמר "כי גירשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמור לך עבוד אלוהים אחרים" (שמואל א כו,יט). ובפורענות הוא אומר "ואל אדמת ישראל לא

יבואו" (יחזקאל יג, ט).

ה, טז כשם שאסור לצאת מהארץ לחוצה לארץ--כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות, שנאמר "בבלה יובאו, ושמה יהיו" (ירמיהו כז, כב).

הלכות מלכים ומלחמות פרק ו

ו, א אין עושין מלחמה עם אדם בעולם, עד שקוראין לו לשלום-- אחד מלחמת הרשות, ואחד מלחמת מצוה: שנאמר "כי תקרב אל עיר, להילחם עליה--וקראת אליה, לשלום" (דברים כ, י). אם השלימו, וקיבלו שבע מצוות שנצטוו בני נוח עליהן--אין הורגין מהן נשמה; והרי הן למס, שנאמר "יהיו לך למס--ועבדוך" (דברים כ, יא).

ו, ב קיבלו עליהן המס, ולא קיבלו העבדות, או שקיבלו העבדות, ולא קיבלו המס--אין שומעין להם: עד שיקבלו שניהם. והעבדות שיקבלו--היא שיהיו נבזים ושפלים למטה, ולא ירימו ראש בישראל, אלא יהיו כבושים תחת ידם; ולא יתמנו על ישראל, לשום דבר בעולם.

ו, ג והמס שיקבלו--הוא שיהיו מוכנים לעבודת המלך בגופם וממונם, כגון בניין החומות, וחיזוק המצודות, ובניין ארמון המלך וכיוצא בו: שנאמר "וזה דבר המס אשר העלה המלך שלמה, לבנות את בית ה' ואת ביתו ואת המילוא, ואת חומת ירושלים... ואת כל ערי המסכנות, אשר היו לשלמה... ויעלם שלמה למס עובד, עד היום הזה. ומבני ישראל, לא נתן שלמה, עבד: כי הם אנשי המלחמה, ועבדיו ושריו ושלישיו, ושרי רכבו, ופרשיו" (מלכים א ט, טו-כב).

ו, ד [ב] ויש למלך להתנות עימהם שייקח חצי ממונם, או הקרקעות ויניח כל המיטלטלין, או כל המיטלטלין ויניח הקרקעות--כפי מה שיתנו. [ג] ואסור לשקר בבריתם ולכזב להם, אחר שהשלימו וקיבלו שבע מצוות.

ו, ה [ד] ואם לא השלימו, או שהשלימו ולא קיבלו שבע מצוות-- עושין עימהם מלחמה, והורגין כל הזכרים הגדולים, ובוזזין כל ממונם וטפם; ואין הורגין אישה ולא קטן--שנאמר "והנשים

והטף" (ראה דברים כ, יד; וראה דברים ב, לד), זה טף של זכרים.

ו, במה דברים אמורים, במלחמת הרשות, שהיא עם שאר האומות. אבל שבעה עממין ועמלק שלא השלימו, אין מניחין מהם נשמה: שנאמר "כן תעשה לכל הערים... רק, מערי העמים... לא תחייה, כל נשמה" (דברים כ, טו-טז), וכן הוא אומר בעמלק "תמחה את זכר עמלק" (דברים כה, יט).

ז, ומניין שאינו מדבר אלא באלו שלא השלימו: שנאמר "לא הייתה עיר, אשר השלימה את ישראל, בלתי החיווי, יושבי גבעון: את הכול, לקחו במלחמה. כי מאת ה' הייתה לחזק את ליבם לקראת המלחמה את ישראל, למען החרימם" (ראה יהושע יא, יט-כ)--מכלל ששלחו להם לשלום, ולא קיבלו.

ח, [ה] שלושה כתבים שלח יהושע, עד שלא נכנס לארץ: הראשון שלח להם מי שרוצה לברוח, יברח; וחזר ושלח מי שרוצה להשלים, ישלים; וחזר ושלח מי שרוצה לעשות מלחמה, יעשה.

ט, אם כן, מפני מה הערימו יושבי גבעון: לפי ששלח להם בכלל, ולא קיבלו; ולא ידעו משפט ישראל, ודימו שאין פותחין להם לשלום. ולמה קשה הדבר לנשיאים, וראו שראוי להכותם לפי חרב לולי השבועה: מפני שכרתו להם ברית, והרי הוא אומר "לא תכרות להם ברית" (דברים ז, ב); אלא היה דינם, שיהיו למס עבדים. והואיל ובטעות נשבעו להן--בדין היה שייהרגו על שהטעום, לולי חילול השם.

י, [ו] עמון ומואב--אין שולחין להם לשלום, שנאמר "לא תדרוש שלום, וטובתם" (דברים כג, ז). אמרו חכמים, לפי שנאמר "וקראת אליה, לשלום" (דברים כ, י), יכול עמון ומואב כן--תלמוד לומר "לא תדרוש שלום". לפי שנאמר "עימד יישב בקרבך... בטוב לוי" (דברים כג, יז), יכול עמון ומואב כן--תלמוד לומר "וטובתם". ואף על פי שאין שואלים בשלום, אם השלימו מעצמם תחילה, מקבלין אותן.

יא, [ז] כשצריך על עיר לתופסה, אין מקיפין אותה מארבע רוחותיה אלא משלוש רוחותיה, ומניחין מקום לבורח, ולמי שרוצה להימלט על נפשו: שנאמר "ויצבאו, על מדיין, כאשר ציווה ה', את משה" (במדבר לא, ז)--מפי השמועה למדו, שבכך

ציווהו.

ו,יב [ח] אין קוצצין אילני מאכל שחוץ למדינה, ואין מונעין מהם אמת המים כדי שייבשו--שנאמר "לא תשחית את עצה" (דברים כ,יט); וכל הקוצץ, לוקה. ולא במצור בלבד, אלא בכל מקום, כל הקוצץ אילן מאכל דרך השחתה--לוקה. אבל קוצצין אותו, אם היה מזיק אילנות אחרות, או מפני שמזיק בשדה אחרים, או מפני שדמיו יקרים; לא אסרה תורה, אלא דרך השחתה.

ו,יג [ט] כל אילן סרק--מותר לקוץ אותו, ואפילו אינו צריך לו. וכן אילן מאכל שהזקין, ואינו עושה אלא דבר מועט שאינו ראוי לטרוח בו--מותר לקוצו. וכמה יהיה הזית עושה, ולא יקוצנו--רובע הקב זיתים; ודקל שהוא עושה קב תמרים, לא יקוצנו.

ו,יד [י] ולא האילנות בלבד, אלא כל המשבר כלים, וקורע בגדים, והורס בניין, וסותם מעיין, ומאבד מאכלות דרך השחתה--עובר ב"לא תשחית" (דברים כ,יט); ואינו לוקה, אלא מכת מרדות מדבריהם.

ו,טו [יא] צרין על עיירות הגויים בשבת, ועושין עימהם מלחמה בשבת--שנאמר "עד רדתה" (דברים כ,כ), ואפילו בשבת: בין מלחמת מצוה, בין מלחמת הרשות.

ו,טז [יב] כשחונין, חונין בכל מקום. ומי שנהרג במלחמה--במקום שיפול, שם ייקבר: קונה מקומו, כמת מצוה. [יג] וארבעה דברים, פטרו במחנה: אוכלים הדמאי; ופטורים מרחיצת ידיים, בתחילה; ומביאין כל מיני עצים, מכל מקום--ואפילו מצאן תלושים ויבשים, אין מקפידין על כך במחנה.

ו,יז וכן פטורין מלערב עירובי חצרות במחנה, אלא מטלטלין מאוהל לאוהל ומסוכה לסוכה--והוא שיקיפו כל המחנה מחיצה גבוהה עשרה טפחים, כדי שתהיה רשות יחיד כמו שנתבאר בהלכות שבת. ואין מחנה פחותה מעשרה. וכשם שפטורין מכל אלו בהליכתן, כך פטורין בחזירתן.

ו,יח [יד] ואסור להיפנות בתוך המחנה, או על פני השדה בכל מקום; אלא מצות עשה לתקן דרך שם מיוחדת להיפנות בה, שנאמר "ויד תהיה לך, מחוץ למחנה" (דברים כג,יג). [טו] וכן מצות עשה להיות יתד לכל אחד ואחד תלויה עם כלי מלחמתו--ייצא באותה הדרך, ויחפור בה, וייפנה, ויכסה: שנאמר "ויתד

תהיה לך, על אזנך . . . " (דברים כג, יד). ובין שיש עימהן ארון, בין שאין עימהן--כך הם עושים תמיד, שנאמר "והיה מחנך, קדוש" (דברים כג, טו).

הלכות מלכים ומלחמות פרק ז

ז,א אחד מלחמת מצוה, ואחד מלחמת הרשות--ממנין כוהן לדבר אל העם בשעת המלחמה, ומושחין אותו בשמן המשחה; וזה הוא הנקרא משוח מלחמה.

ז,ב שני פעמים, מדבר משוח מלחמה אל העם: אחת בספר בעת שיוצאין, קודם שיערכו המלחמה--אומר אליהם "מי האיש אשר נטע כרם, ולא חיללו" (דברים כו, ו); כשישמע דברי, יחזור מערכי המלחמה. ואחת בערכי המלחמה, אומר "אל תיראו ואל תחפזו" (דברים כג, ג).

ז,ג בעת שעורכין המערכות, והם קרובים להילחם, משוח מלחמה עומד במקום גבוה, וכל המערכות לפניו; ואומר אליהם בלשון הקודש, "שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם; אל יירך לבבכם, אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו-- מפניהם. כי ה' אלוהיכם, ההולך עימכם--להילחם לכם עם אויביכם, להושיע אתכם" (דברים כג, ד). עד כאן, משוח מלחמה אומר; וכוהן אחר תחתיו, משמיע לכל העם בקול רם.

ז,ד ואחר כך אומר משוח מלחמה "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ילך וישוב לביתו: פן ימות, במלחמה, ואיש אחר, יחנכנו. ומי האיש אשר נטע כרם, ולא חיללו--ילך, וישוב לביתו: פן ימות, במלחמה, ואיש אחר, יחללנו. ומי האיש אשר אירש אישה, ולא לקחה--ילך, וישוב לביתו: פן ימות, במלחמה, ואיש אחר, ייקחנה" (דברים כה, ז). עד כאן, משוח מלחמה מדבר; והשוטר, משמיע לכל העם בקול רם.

ז,ה ואחר כך מדבר השוטר מעצמו ואומר, "מי האיש הירא ורך הלבב . . ." (דברים כח, ח); ושוטר אחר, משמיע לכל העם. [ד] ואחר שחוזרין כל החוזרין מערכי המלחמה, מתקנין את המערכות, ופוקדין שרי צבאות בראש העם.

ז,ו ומעמידין מאחורי כל מערכה ומערכה, שוטרים חזקים ועזים,

וכשילין של ברזל בידיהם; וכל המבקש לחזור מן המלחמה--
הרשות בידן לחתוך את שוקיו, שתחילת נפילה ניסה.

ז,ז במה דברים אמורים שמחזירין אנשים אלו מערכי המלחמה,
במלחמת הרשות. אבל במלחמת מצוה--הכול יוצאין, אפילו חתן
מחדרו וכלה מחופתה.

ז,ח [ה] אחד הבונה בית לישיבתו, ואחד הבונה בית הבקר, בית
העצים, בית האוצרות--הואיל וראוי לדירה. ואחד הבונה, ואחד
הלוקח, ואחד שניתן לו במתנה, או היורש--הרי זה חוזר. אבל
הבונה בית שער אכסדרה ומרפסת, או בית שאין בו ארבע אמות
על ארבע אמות, או הגוזל בית--הרי זה אינו חוזר.

ז,ט [ו] אחד הנוטע כרם, ואחד הנוטע חמישה אילני מאכל,
ואפילו מחמשת מיני מאכל. אחד הנוטע, ואחד המבריך או
המרכיב הברכה והרכבה שהיא חייבת בעורלה. אחד הלוקח,
ואחד היורש, ואחד שניתן לו במתנה. אבל הנוטע ארבעה אילני
מאכל, או חמישה אילני סרק, או שגזל כרם--אינו חוזר עליו. וכן
כרם של שני שותפין, אין חוזרין עליו.

ז,י [ז] אחד המארס את הבתולה, ואחד המארס את האלמנה,
וכן אם נפלה לו יבמה; אפילו חמישה אחים, ומת אחד מהן--כולן
חוזרין. קידש אישה מעכשיו לאחר שנים עשר חודש, ושלם הזמן
במלחמה--חוזר ובא לו.

ז,יא [ח] המחזיר את גרושתו, והמארס אישה האסורה לו, כגון
אלמנה לכוהן גדול, גרושה וחלוצה לכוהן הדיוט, ממזרת ונתינה
לישראל, בת ישראל לממזר ולנתין--אינו חוזר.

ז,יב [ט] כל אלו שחוזרין מערכי המלחמה--כששומעין את דברי
הכוהן חוזרין, ומספקין מים ומזון לאנשי הצבא, ומתקנין את
הדרכים.

ז,יג [י] ואלו שאין יוצאין לערכי המלחמה כל עיקר, ואין
מטריחין אותם לשום דבר בעולם--הבונה בית וחנכו, והנושא
ארוסתו או שייבם, ומי שחילל כרמו--אין יוצאין, עד תום שנה:
שנאמר "נקי יהיה לביתו, שנה אחת, ושימח, את אשתו. . ."
(דברים כד,ה). מפי הקבלה למדו, שיהיה נקי שנה בין לבית
שקנה, בין לאישה שנשא, בין לכרם שהתחיל לאכול פרייו.

ז, יד [יא] כל השנה כולה, אין מספק מים ומזון, ולא מתקן דרך, ולא שומר בחומה, ולא נותן לפסי העיר, ולא יעבור עליו שום דבר: שנאמר "לא ייצא בצבא, ולא יעבור עליו לכל דבר" (דברים כד,ה)--לעבור עליו בשני לאוין, לא לצורכי העיר ולא לצורכי הגדוד.

ז, טו [יב] בנה בית והשכירו לאחרים, והקדים לו שכרו--הרי זה כמי שחנכו. נתן לו שכרו לאחר שנים עשר חודש, הרי הוא כמי שלא חנכו עד עתה.

ז, טז [יג] בנה בית, ונתן בו חפציו, ונעל עליהם--אם היה צריך לבטל על שמירתו, הרי זה כמי שחנכו והתחיל לישב בו; ואם אינן צריכין לישב ולשומרן, הרי זה כמי שלא חנכו. [יד] וכל הבונה בית או נטע כרם, בחוצה לארץ--אינו חוזר עליהן.

ז, יז [טו] "מי האיש הירא ורך הלבב" (דברים כח,)--כמשמעו, שאין בליבו כוח לעמוד בקשרי המלחמה. ומאחר שייכנס אדם בקשרי המלחמה, יישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה, ויידע שעל ייחוד השם הוא עושה מלחמה, וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד, ולא יחשב לא באשתו ולא בבניו, אלא ימחה זכרם מליבו וייפנה מכל דבר למלחמה.

ז, יח וכל המתחיל לחשב ולהרהר במלחמה, ומבהיל עצמו--עובר בלא תעשה, שנאמר "אל יירך לבבכם, אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו--מפניהם" (דברים כג,).

ז, יט ולא עוד, אלא שכל דמי ישראל תלויין בצווארו; ואם לא ניצח ולא עשה מלחמה בכל ליבו ובכל נפשו--הרי זה כמי ששפך דמי הכול, שנאמר "ולא יימס את לבב אחיו, כלבבו" (דברים כח,). והרי מפורש בקבלה "ארור, עושה מלאכת ה'--רמייה; וארור, מונע חרבו מדם" (ירמיהו מח,י).

ז, כ וכל הנלחם בכל ליבו בלא פחד, ותהיה כוונתו לקדש את השם בלבד--מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעו רעה, ויבנה לו בית נכון בישראל, ויזכה לו ולבניו עד עולם, ויזכה לחיי העולם הבא: שנאמר "כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן, כי מלחמות ה' אדוני נלחם, ורעה לא תימצא בך, מימך . . . והייתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים, את ה' אלוהיך" (שמואל א כה,כח-כט).

ח,א חלוצי הצבא--כשייכנסו בגבול הגויים, ויכבשו אותם וישבו מהן--מותר להן לאכול נבילות וטריפות ובשר חזיר וכיוצא בו, אם רעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלות אלו האסורים; וכן שותה יין נסך: מפי השמועה למדו "ובתים מלאים כל טוב" (דברים ו,יא), עורפי חזירים וכיוצא בהן.

ח,ב וכן בועל אישה בגיותה, אם תקפו יצרו. אבל לא יבעול אותה, וילך לו--אלא מכניסה לתוך ביתו, שנאמר "וראית, בשביה, אשת, יפת תואר . . ." (דברים כא,יא). ואסור לבעול אותה ביאה שנייה, עד שיישאנה.

ח,ג אין אשת יפת תואר מותרת אלא בשעת השביה, שנאמר "וראית, בשביה, אשת, יפת תואר" (דברים כא,יא): בין בתולה, בין בעולה; בין אשת איש, שאין אישות לגויים.

ח,ד "וחשקת בה" (דברים כא,יא), אף על פי שאינה יפה. "בה"--ולא בחברתה, שלא יבעול שתיים. "ולקחת לך לאישה" (שם)--שלא ייקח שתיים, יבעול אחת ויניח אחת לאביו או לאחיו. ומניין שלא ילחצנה במלחמה--שנאמר "והבאתה" (דברים כא,יב), יכניסנה למקום פנוי ואחר כך יבעול.

ח,ה [ד] הכוהן מותר ביפת תואר בביאה ראשונה, שלא דיברה תורה אלא כנגד היצר; אבל אינו יכול לישא אותה אחר כן, לפי שהיא גיורת.

ח,ו [ה] וכיצד דין ישראל ביפת תואר: אחר שיבעלנה ביאה ראשונה, והיא בגיותה--אם קיבלה עליה להיכנס תחת כנפיו השכינה, מטבילה לשם גירות מיד. ואם לא קיבלה--תשב בביתו שלושים יום, שנאמר "ובכתה את אביה ואת אימה, ירח ימים" (דברים כא,יג); וכן בוכה על דתה, ואינו מונעה.

ח,ז ומגדלת את ציפורניה ומגלחת את ראשה, כדי שתתגנה בעיניו. ותהיה עימו בבית: נכנס ורואה אותה, יוצא ורואה אותה, כדי שיקוץ בה. ויגלגל עימה כל שלושים יום, כדי שתקבל. אם קיבלה, ורצה בה--הרי זו מתגיירת, וטובלת ככל הגרים. [ו] וצריכה להמתין שלושה חודשים, חודש של בכייה ושני חודשים אחריו. ונושא אותה בכתובה וקידושין.

ח,ח ואם לא חפץ בה, משלחה לנפשה. ואם מכר אותה--עובר בלא תעשה, שנאמר "ומכור לא תמכרנה, בכסף; לא תתעמר בה, תחת אשר עיניתה" (דברים כא,ד); ואינה מכורה, ומחזיר הדמים. וכן אם כבש אותה אחר שנבעלה, לשם שפחה--משישתמש בה, עובר בלא תעשה: שנאמר "לא תתעמר בה", שלא ישתמש בה.

ח,ט [ז] לא רצת להתגייר, מגלגלין עימה כל שנים עשר חודש. לא רצת--מקבלת שבע מצוות שנצטוו בני נוח, ומשלחה לנפשה; והרי היא ככל הגרים התושבים. ואינו נושא אותה, שאסור לו לישא אישה שלא נתגיירה.

ח,י [ח] נתעברה מביאה ראשונה--הרי הוולד גר, ואינו בנו לדבר מן הדברים, מפני שהוא מן הגויה; אלא שבית דין מטבילין אותו על דעתם. ותמר מביאה ראשונה של יפת תואר הייתה, אבל אבשלום נולד מאחר הנישואין. נמצאת תמר אחות אבשלום מאימו, ומותרת להינשא לאמנון; וכן היא אומרת "דבר נא אל המלך, כי לא ימנעני ממך" (שמואל ב יג,ג).

ח,יא [ט] יפת תואר שלא רצת להניח עבודה זרה לאחר השנים עשר חודש, הורגין אותה. וכן עיר שהשלימה--אין כורתין להן ברית, עד שיכפרו בעבודה זרה, ויאבדו כל מקומותיה, ויקבלו שאר המצוות שנצטוו בני נוח: שכל גוי שלא קיבל מצוות שנצטוו בני נוח--הורגין אותו, אם ישנו תחת ידינו.

ח,יב [י] משה רבנו לא הנחיל התורה והמצוות אלא לישראל, שנאמר "מורשה, קהילת יעקוב" (דברים לג,ד), ולכל הרוצה להתגייר משאר האומות, שנאמר "ככם כגר" (במדבר טו,טו). אבל מי שלא רצה, אין כופין אותו לקבל תורה ומצוות.

ח,יג וכן ציווה משה רבנו מפי הגבורה, לכוף את כל באי העולם לקבל כל מצוות שנצטווה נוח, וכל מי שלא קיבל, ייהרג. והמקבל אותם--הוא הנקרא גר תושב בכל מקום, וצריך לקבל עליו בפני שלושה חברים. וכל המקבל עליו למול, ועברו עליו שנים עשר חודש ולא מל--הרי זה כמין שבאומות.

ח,יד [יא] כל המקבל שבע מצוות, ונזהר לעשותן--הרי זה מחסידי אומות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא: והוא שיקבל אותן ויעשה אותן, מפני שציווה בהן הקדוש ברוך הוא בתורה, והודיענו על ידי משה רבנו, שבני נוח מקודם נצטוו בהן. אבל אם

עשאן מפני הכרע הדעת--אין זה גר תושב, ואינו מחסידי אומות העולם אלא מחכמיהם.

הלכות מלכים ומלחמות פרק ט

ט,א על שישה דברים נצטווה אדם הראשון--על עבודה זרה, ועל ברכת השם, ועל שפיכות דמים, ועל גילוי עריות, ועל הגזל, ועל הדינים.

ט,ב אף על פי שכולן קבלה הן בידינו ממשה רבנו, והדעת נוטה להן, מכלל דברי התורה, ייראה שעל אלו נצטוו. הוסיף לנוח אבר מן החי, שנאמר "אך בשר, בנפשו דמו לא תאכלו" (בראשית ט,ד); נמצאו שבע מצוות.

ט,ג וכן היה הדבר בכל העולם, עד אברהם נצטווה יתר על אלו במילה, והוא התפלל שחרית. ויצחק הפריש מעשר, והוסיף תפילה אחרת לפנות היום. ויעקוב הוסיף גיד הנשה, והתפלל ערבית. ובמצריים נצטווה עמרם במצוות יתרות, עד שבא משה רבנו ונשלמה תורה על ידו.

ט,ד [ב] בן נוח שעבד עבודה זרה--חייב, והוא שיעבוד כדרכה. וכל עבודה זרה שבית דין של ישראל ממיתין עליה, בן נוח נהרג עליה. וכל שאין בית דין של ישראל ממיתין עליה, אין בן נוח נהרג עליה; ואף על פי שאינו נהרג, אסור בכול. ואין מניחין אותם להקים מצבה, ולא ליטע אשרה, ולא לעשות צורות וכיוצא בהן לנואי.

ט,ה [ג] בן נוח שבירך את השם--בין שבירך בשם המיוחד, בין שבירך בכינוי, בכל לשון--חייב: מה שאין כן בישראל.

ט,ו [ד] בן נוח שהרג נפש, אפילו עובר במעי אימו--נהרג עליו. וכן אם הרג טריפה, או שכפתו ונתנו לפני הארי, או שהניחו ברעב עד שמת--הואיל והמית מכל מקום, נהרג. וכן אם הרג רודף שיכול להצילו באחד מאבריו--נהרג עליו, מה שאין כן בישראל.

ט,ז [ה] שש עריות אסורות על בני נוח--האם, ואשת האב, ואשת איש, ואחותו מאימו, וזכור, ובהמה: שנאמר "על כן, יעזוב איש, את אביו" (בראשית ב,כד), זו אשת אביו; "ואת אימו" (שם), כמשמעה; "ודבק באשתו" (שם), ולא באשת חברו; "ודבק

באשתו", לא בזכור; "והיו לבשר אחד" (שם), להוציא בהמה חיה ועוף שאין הוא והם בשר אחד; ונאמר "אחותי בת אבי היא--אך, לא בת אימי; ותהי לי, לאישה" (בראשית כ,יב).

טח [ו] בן נוח חייב על מפותת אביו, ואנוסת אביו--הרי היא אימו מכל מקום. וחייב על אשת אביו, אפילו לאחר מיתת אביו. וחייב על הזכור, בין קטן בין גדול; ועל הבהמה, בין קטנה בין גדולה. והוא נהרג לבדו, ואין הורגין את הבהמה--שלא נצטוו בהריגת בהמה, אלא ישראל.

טט [ז] אין בן נוח חייב על אשת חברו, עד שיבוא עליה כדרכה אחר שנבעלה לבעלה. אבל מאורסה, או שנכנסה לחופה ועדיין לא נבעלה--אין חייבין עליה, שנאמר "והיא, בעולת בעל" (בראשית כ,ג).

טי במה דברים אמורים, בבן נוח שבא על בת נוח. אבל גוי שבא על הישראלית, בין כדרכה בין שלא כדרכה--חייב. ואם הייתה נערה מאורסה--נסקל עליה, כדיני ישראל; בא עליה אחר שנכנסה לחופה, ולא נבעלה--הרי זה בחנק, כדיני ישראל. אבל אם בא על אשת ישראל אחר שנבעלה--הרי זה כמי שבא על אשת גוי חברו, וייהרג בסיף.

טיא [ח] בן נוח שייחד שפחה לעבדו--הרי זה נהרג עליה, משום אשת חברו. ואינו חייב עליה, עד שיפשוט הדבר ויאמרו לה העם, זו רבית עבד פלוני. ומאימתי תחזור להיתרה--משיפרישנה מעבדו, ויפרע ראשה בשוק.

טיב ומאימתי תהיה אשת חברו כגרושה שלנו--משיוציאה מביתו וישלחנה לעצמה, או משתצא היא מתחת רשותו ותלך לה: שאין לה גירושין בכתב; ואין הדבר תלוי בו בלבד, אלא כל זמן שירצה הוא או היא לפרוש זה מזה--פורשין.

טיג [ט] בן נוח חייב על הגזל, בין שגזל גוי בין שגזל ישראל. ואחד הגוזל, או הגונב ממון, או גונב נפש, או הכובש שכר שכיר וכיוצא בו--אפילו פועל שאכל שלא בשעת מלאכה--על הכול הוא חייב, והרי הוא בכלל גזלן: מה שאין כן בישראל. וכן חייב, על פחות משווה פרוטה; ובן נוח שגזל פחות משווה פרוטה, ובא אחר וגזלה ממנו--שניהן נהרגין עליה.

טיז [י] וכן חייב על אבר מן החי, ועל בשר מן החי בכל שהוא:

שלא ניתנו השיעורין, אלא לישראל בלבד. ומותר הוא בדם מן החי.

ט, טו [יא] אחד האבר או הבשר, הפורש מן הבהמה או מן החיה; אבל העוף--ייראה לי, שאין בן נוח נהרג על אבר מן החי ממנו. [יב] השוחט את הבהמה--אפילו שחט בה שני הסימנין--כל זמן שהיא מפרכסת, אבר ובשר הפורשין ממנה אסורין לבני נוח משום אבר מן החי.

ט, טז [יג] כל שאסור על ישראל משום אבר מן החי, אסור על בני נוח. ויש שבני נוח חייבין עליו, ולא ישראל: שבני נוח אחד בהמה וחיה, בין טהורה בין טמאה--חייבין עליה, משום אבר מן החי ומשום בשר מן החי; ואבר ובשר הפורשין מן המפרכסת--אף על פי ששחט בה ישראל שני הסימנין, הרי זה אסור לבני נוח משום אבר מן החי.

ט, יז [יד] וכיצד הן מצווין על הדינים: חייבין להושיב דיינין ושופטים בכל פלך ופלך לדון בשש מצוות אלו, ולהזהיר את העם; ובן נוח שעבר על אחת משבע מצוות אלו, ייהרג בסיף.

ט, יח כיצד: אחד העובד עבודה זרה, או שבירך את השם, או ששפך דם, או שבעל אחת משש עריות שלהם, או שגזל אפילו פחות משווה פרוטה, או שאכל כל שהוא מאבר מן החי או בשר מן החי, או שראה אחד שעבר על אחת מאלו ולא דנו והרגו--הרי זה ייהרג בסיף.

ט, יט ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה--שהרי שכם גזל, והם ראו, וידעו, ולא דנוהו. ובן נוח נהרג בעד אחד, ובדיין אחד, בלא התראה, ועל פי קרובים; אבל לא בעדות אישה, ולא תדון אישה להם.

הלכות מלכים ומלחמות פרק י

יא, בן נוח ששגג באחת ממצוותיו, פטור מכלום: חוץ מרוצח בשגגה--שאם הרגו גואל הדם, אינו נהרג עליו; ואין לו עיר מקלט, אבל בתי דיניהן אין ממיתין אותו.

יב, במה דברים אמורים, בשוגג באחת ממצוות ועבר בלא כוונה, כגון שבעל אשת חברו, ודימה שהיא אשתו או פנויה. אבל אם

ידע שהיא אשת חברו, ולא ידע שהיא אסורה עליו אלא עלה על ליבו שדבר זה מותר לו, וכן אם הרג, והוא לא ידע שאסור להרוג-הרי זה קרוב למזיד, ונהרג. ולא תיחשב זו להם שגגה, מפני שהיה לו ללמוד, ולא למד.

יג, [ב] בן נוח שאנסו אנס לעבור על אחת ממצוותיו, מותר לו לעבור: אפילו נאנס לעבוד עבודה זרה--עובד, לפי שאינן מצווין על קידוש השם. ולעולם אין עונשין מהן לא קטן, ולא חירש, ולא שוטה--לפי שאינן בני מצוות.

יד, [ג] בן נוח שנתגייר, ומל וטבל, ואחר כך רצה לחזור מאחרי ה', ולהיות גר תושב בלבד כשהיה מקודם--אין שומעין לו: אלא יהיה כישראל לכל דבר, או ייהרג. ואם היה קטן כשהטבילו אותו בית דין--יכול למחות בשעה שיגדיל, ויהיה גר תושב בלבד; וכיון שלא מיחה בשעתו--שוב אינו ממחה, אלא הרי הוא גר צדק.

יה, לפיכך אם בא לקטנה שהטבילה בית דין, כסף כתובתה, או קנס אונס או מפתה--יהיה הכול תחת יד בית דין, עד שתגדיל ולא תמחה בגירות: שמא תיטול, ותגדיל ותמחה; ונמצאת זו אוכלת בגיותה מעות שאין לה זכות בהן, אלא בדיני ישראל.

יו, [ד] בן נוח שבירך את השם, או שעבד עבודה זרה, או שבא על אשת חברו, או שהרג חברו, ונתגייר--פטור. הרג בן ישראל, או שבא על אשת ישראל, ונתגייר--חייב; והורגין אותו על בן ישראל, וחונקין אותו על אשת ישראל שבעל--שהרי נשתנה דינו.

יז, [ה] כבר ביארנו שכל מיתת בני נוח בסיף--אלא אם כן בעל אשת ישראל נערה מאורסה, ייסקל, ואם בעלה אחר שנכנסה לחופה קודם שתיבעל, ייחנק.

יח, [ו] מפי הקבלה, שבני נוח אסורין בהרבעת בהמה, ובהרכבת אילן בלבד; ואין נהרגין עליהן. וגוי שהכה ישראל--אפילו חבל בו--אף על פי שהוא חייב מיתה, אינו נהרג.

יט, [ז] המילה--נצטווה בה אברהם וזרעו בלבד, שנאמר "אתה וזרעך אחריך, לדורותם" (בראשית יז, ט). יצא זרעו של ישמעאל, שנאמר "כי ביצחק, ייקרא לך זרע" (בראשית כא, יב). ויצא עשיו, שהרי יצחק אמר ליעקוב "וייתן לך את ברכת אברהם, לך ולזרעך" (בראשית כד, ד)--מכלל שהוא לבדו זרעו של אברהם

המחזיק בדתו ודרכו הישרה, והם המחוייבין במילה.

י,י [ח] אמרו חכמים שבני קטורה, שהם זרעו של אברהם שבאו אחר ישמעאל ויצחק--חייבין במילה. והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה, יתחייבו הכול במילה בשמיני; ואין נהרגין עליה.

י,יא [ט] גוי שעסק בתורה, חייב מיתה; לא יעסוק אלא בשבע מצוות שלהן בלבד. וכן גוי ששבת--אפילו ביום מימות החול--אם עשה אותו לעצמו כמו שבת, חייב מיתה; ואין צריך לומר אם עשה מועד לעצמו.

י,יב כללו של דבר: אין מניחין אותן לחדש דת, ולעשות מצוות לעצמן מדעתן, אלא או יהיה גר צדק ויקבל כל המצוות, או יעמוד בתורתו ולא יוסיף ולא יגרע. ואם עסק בתורה, או שבת, או חידש דבר--מכין אותו ועונשין אותו, ומודיעין אותו שהוא חייב מיתה על זה; אבל אינו נהרג.

י,יג [י] בן נוח שרצה לעשות מצוה משאר מצוות התורה, כדי לקבל שכר--אין מונעין אותו לעשות אותה כהלכתה. ואם הביא עולה, מקבלין ממנו. נתן צדקה, מקבלין ממנו; וייראה לי שנותנין אותה לעניי ישראל, הואיל והוא ניזון מישראל, ומצוה עליהם להחיותו. אבל הגוי שנתן צדקה--מקבלין ממנו, ונותנין אותה לעניי גויים.

י,יד [יא] חייבין בית דין של ישראל, להעמיד שופטים לאלו הגרים התושבים, לדון להן על פי משפטים אלו, כדי שלא יישחת העולם. אם ראו בית דין שיעמידו שופטיהם מהן, מעמידין; ואם ראו שיעמידו להן מישראל, יעמידו.

י,טו [יב] שני גויים שבאו לפניך לדון בדיני ישראל, ורצו שניהן--דנים להם דין תורה. האחד רוצה, והאחד אינו רוצה--אין כופין אותו לדון אלא בדיניהן. היה ישראל וגוי--אם יש זכות לישראל בדיניהן--דנים לו בדיניהם ואומרים לו, כך דיניכם; ואם יש זכות לישראל בדיניהם--דנין לו דין תורה ואומרים לו, כך דינינו. וייראה לי שאין עושין כן לגר תושב, אלא לעולם דנים לו בדיניהם.

י,טז וכן ייראה לי שנוהגין עם גרי תושב בדרך ארץ וגמילות חסדים כישראל, שהרי אנו מצווין להחיותו, שנאמר "לגר אשר

בשעריך תיתננה ואכלה" (דברים יד, כא). וזה שאמרו חכמים, אין כופלין להן שלום--בגויים, לא בגר תושב. אפילו הגויים--ציוו חכמים לבקר חוליהם, ולקבור מתיהם עם מתי ישראל, ולפרנס ענייהם בכלל עניי ישראל, מפני דרכי שלום: הרי נאמר "טוב ה', לכול; ורחמיו, על כל מעשיו" (תהילים קמה, ט), ונאמר "דרכיה, דרכי נועם; וכל נתיבותיה, שלום" (משלי ג, יז).

הלכות מלכים ומלחמות פרק יא

יא,א המלך המשיח עתיד לעמוד, ולהחזיר מלכות בית דוד ליושנה הממשלה הראשונה, ובונה מקדש, ומקבץ נדחי ישראל. וחוזרין כל המשפטים בימיו, כשהיו מקודם: מקריבין קרבנות, ועושין שמיטין ויובלות ככל מצותן האמורה בתורה.

יא,ב וכל מי שאינו מאמין בו, או מי שאינו מחכה לביאתו--לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר, אלא בתורה ובמשה רבנו: שהרי תורה העידה עליו, שנאמר "ושב ה' אלוהיך את שבותך, וריחמך; ושב, וקיבצך מכל העמים... אם יהיה נידחך, בקצה השמיים--משם, יקבצך ה' אלוהיך, ומשם, ייקחך. והביאך ה' אלוהיך...". (דברים ל, ג-ה). ואלו הדברים המפורשים בתורה, הם כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים.

יא,ג אף בפרשת בלעם נאמר, ושם ניבא בשני המשיחים--במשיח הראשון שהוא דוד, שהושיע את ישראל מיד צריהם, ובמשיח האחרון שיעמוד מבניו, שמושיע את ישראל מיד בני עשיו.

יא,ד ושם הוא אומר "אראנו ולא עתה" (במדבר כד, יז), זה דוד; "אשורנו ולא קרוב" (שם), זה המלך המשיח. "דרך כוכב מיעקוב" (שם), זה דוד; "וקם שבט מישראל" (שם), זה המלך המשיח. "ומחץ פאתי מואב" (שם)--זה דוד, וכן הוא אומר "ויך את מואב, וימדדס בחבל" (שמואל ב, ח, ב). "וקרקר כל בני שת" (במדבר כד, יז)--זה המלך המשיח, שנאמר בו "ומושלו מים עד ים" (זכריה ט, י). "והיה אדום ירשה" (במדבר כד, יח)--לדוד, שנאמר "ותהי אדום לדוד, לעבדים" (ראה שמואל ב, ח, ו; וראה שמואל ב, ח, יד). "והיה ירשה שעיר--אויביו" (במדבר כד, יח)--זה המלך המשיח, שנאמר "ועלו מושיעים בהר ציון, לשפוט את הר עשיו" (עובדיה א, כא).

יא,ה [ב] אף בערי מקלט הוא אומר "כי ירחיב ה' אלוהיך, את גבולך . . . ויספת לך עוד שלוש ערים, על השלוש האלה" (ראה דברים יב,כ; דברים יט,ח-ט); ומעולם לא היה דבר זה, ולא ציווה הקדוש ברוך הוא לתוהו. אבל בדברי הנביאים, אין הדבר צריך ראייה, שכל הספרים מלאים מדבר זה.

יא,ו [ג] אל יעלה על דעתך שהמלך המשיח, צריך לעשות אותות ומופתים, ומחדש דברים בעולם, או מחייה מתים, וכיוצא בדברים אלו שהטיפשים אומרים; אין הדבר כן--שהרי רבי עקיבה חכם גדול מחכמי משנה היה, והוא היה נושא כליו של בן כוזבא המלך, והוא היה אומר עליו, שהוא המלך המשיח. ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח, עד שנהרג בעוונות; כיון שנהרג, נודע שאינו משיח, ולא שאלו ממנו חכמים, לא אות ולא מופת.

יא,ז ועיקר הדברים, ככה הן: שהתורה הזאת אין חוקיה ומשפטיה משתנים לעולם, ולעולמי עולמים, ואין מוסיפין עליהן, ולא גורעין מהן; וכל המוסיף או גורע, או שגילה פנים בתורה והוציא הדברים של מצוות מפשרטן--הרי זה בוודאי רשע ואפיקורוס.

יא,ח [ד] ואם יעמוד מלך מבית דויד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדויד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל פה, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, ויילחם מלחמות ה'--הרי זה בחזקת שהוא משיח: אם עשה והצליח, וניצח כל האומות שסביביו, ובנה מקדש במקומו, וקיבץ נדחי ישראל--הרי זה משיח בוודאי.

יא,ט ואם לא הצליח עד כה, או נהרג--בידוע שאינו זה שהבטיחה עליו תורה, והרי הוא ככל מלכי בית דויד השלמים הכשרים שמתו. ולא העמידו הקדוש ברוך הוא אלא לנסות בו רבים, שנאמר "ומן המשכילים ייכשלו, לצרוף בהן ולברר וללבן--עד עת קץ: כי עוד, למועד" (ראה דניאל יא,לה).

יא,י אף ישוע הנוצרי שדימה שיהיה משיח, ונהרג בבית דין--כבר נתנבא בו דניאל, שנאמר "ובני פריצי עמך, יינשאו להעמיד חזון-ונכשלו" (דניאל יא,יד). וכי יש מכשול גדול מזה: שכל הנביאים דיברו שהמשיח גואל ישראל ומושיעם, ומקבץ נדחיהם ומחזק מצוותן; וזה גרם לאבד ישראל בחרב, ולפזר שאריתם ולהשפילם, ולהחליף התורה, ולהטעות רוב העולם לעבוד אלוה

מבלעדי ה'.

יא,יא אבל מחשבות בורא עולם--אין כוח באדם להשיגם, כי לא דרכינו דרכיו ולא מחשבותינו מחשבותיו. וכל הדברים האלו של ישוע הנוצרי, ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו--אינן אלא ליישר דרך למלך המשיח, ולתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד: שנאמר "כי אז אהפוך אל עמים, שפה ברורה, לקרוא כולם בשם ה', ולעובדו שכס אחד" (ראה צפניה ג,ט).

יא,יב כיצד: כבר נתמלא העולם כולו מדברי המשיח, ומדברי התורה ומדברי המצוות, ופשטו דברים אלו באיים רחוקים, ובעמים רבים ערלי לב; והם נושאים ונותנים בדברים אלו, ובמצוות התורה--אלו אומרים מצוות אלו אמת היו, וכבר בטלו בזמן הזה, ולא היו נוהגות לדורות. ואלו אומרים דברים נסתרות יש בהם, ואינן כפשוטן, וכבר בא משיח, וגילה נסתריהם.

יא,יג וכשיעמוד המלך המשיח באמת, ויצליח וירום ויינשא--מיד הם כולן חוזרין ויודעים ששקר נחלו אבותיהם, ושנביאיהם ואבותיהם הטעום.

הלכות מלכים ומלחמות פרק יב

יב,א אל יעלה על הלב שבימות המשיח, ייבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהיה שם חידוש במעשה בראשית; אלא עולם כמנהגו הולך. וזה שנאמר בישעיה "וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי ירבץ" (ישעיהו יא,ו), משל וחידה. עניין הדבר--שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי העולם, המשולים בזאב ונמר: שנאמר "זאב ערבות ישודדם--נמר שוקד על עריהם" (ירמיהו ה,ו). ויחזרו כולם לדת האמת, ולא יגזולו ולא ישחיתו, אלא יאכלו דבר המותר בנחת כישראל, שנאמר "ואריה, כבקר יאכל תבן" (ישעיהו יא,ז; ישעיהו סה,כה).

יב,ב וכן כל כיוצא באלו הדברים הכתובין בעניין המשיח, משלים הם; ובימות המלך המשיח ייודע לכול לאיזה דבר היו משל, ומה עניין רמוז בהן. [ב] אמרו חכמים, אין בין העולם הזה לימות המשיח, אלא שיעבוד מלכיות בלבד.

יב,ג ייראה מפשוטן של דברי הנביאים, שבתחילת ימות המשיח

תהיה מלחמת גוג ומגוג; ושקודם מלחמת גוג ומגוג, יעמוד נביא לישראל ליישר ישראל ולהכין ליבם: שנאמר "הנה אנוכי שולח לכם, את אלייה הנביא" (מלאכי ג, כג). ואינו בא לא לטמא הטהור, ולא לטהר הטמא, ולא לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות, ולא להכשיר מי שהוחזקו פסולין; אלא לשום שלום בעולם, שנאמר "והשיב לב אבות על בנים" (מלאכי ג, כד).

יב,ד ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המלך המשיח, יבוא אליהו. וכל אלו הדברים וכיוצא בהן--לא יידע אדם היאך יהיו, עד שיהיו: שדברים סתומים הן אצל הנביאים. גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו, אלא לפי הכרע הפסוקים; ולפיכך יש להם מחלוקת בדברים אלו. ועל כל פנים, אין סידור הווית דברים אלו ולא דקדוקן, עיקר בדת.

יב,ה ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות, ולא יאריך בדברי מדרשות האמורים בעניינים אלו וכיוצא בהן; ולא ישימם עיקר-- שאינן מביאין לא לידי אהבה, ולא לידי יראה. וכן לא יחשב הקיצין; אמרו חכמים, תפוח דעתן של מחשבי קיצין. אלא יחכה ויאמין בכלל הדבר, כמו שביארנו.

יב,ו [ג] בימי המלך המשיח, כשתתישב מלכותו ויתקבצו אליו כל ישראל, יתייחסו כולם על פיו ברוח הקודש שתנוח עליו, שנאמר "וישב מצרף ומטהר...". (מלאכי ג, ג). ובני לוי מטהר תחילה, ואומר זה מיוחס כוהן וזה מיוחס לוי, ודוחה את שאינן מיוחסין לישראל: הרי הוא אומר "ויאמר התרשתא להם... עד עמוד כוהן, לאורים ולתומים" (עזרא ב, סג). הנה למדת שברוח הקודש מתייחסין המוחזקין, ומודיעין המיוחס. ואינו מייחס ישראל אלא לשבטיהם, שמודיע שזה משבט פלוני וזה משבט פלוני. אבל אינו אומר על שהן בחזקת כשרות, זה ממזר וזה עבד-- שהדין הוא שמשפחה שנטמעה, נטמעה.

יב,ז [ד] לא נתאוו הנביאים והחכמים ימות המשיח--לא כדי שישלטו על כל העולם, ולא כדי שירדו בגויים, ולא כדי שינשאו אותם העמים, ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח: אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה, ולא יהיה להם נוגש ומבטל, כדי שיזכו לחיי העולם הבא, כמו שביארנו בהלכות תשובה.

יב,ח [ה] ובאותו הזמן, לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות--שהטובה תהיה מושפעת הרבה, וכל המעדנים

מצויין כעפר. ולא יהיה עסק כל העולם, אלא לדעת את ה' בלבד. ולפיכך יהיו חכמים גדולים, ויודעים דברים הסתומים העמוקים; וישיגו דעת בוראם כפי כוח האדם, שנאמר "כי מלאה הארץ, דעה את ה', כמים, לים מכסים" (ישעיהו יא, ט).

בריך רחמנא דסייען. נגמר ספר ארבעה עשר, בעזרת שדיי. ומניין פרקים של ספר זה, אחד ושמונים: הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להן, שישה ועשרים פרקים; הלכות עדות, שניים ועשרים פרקים; הלכות ממרים, שבעה פרקים; הלכות אבל, ארבעה עשר פרקים; הלכות מלכים ומלחמות, שנים עשר פרקים.